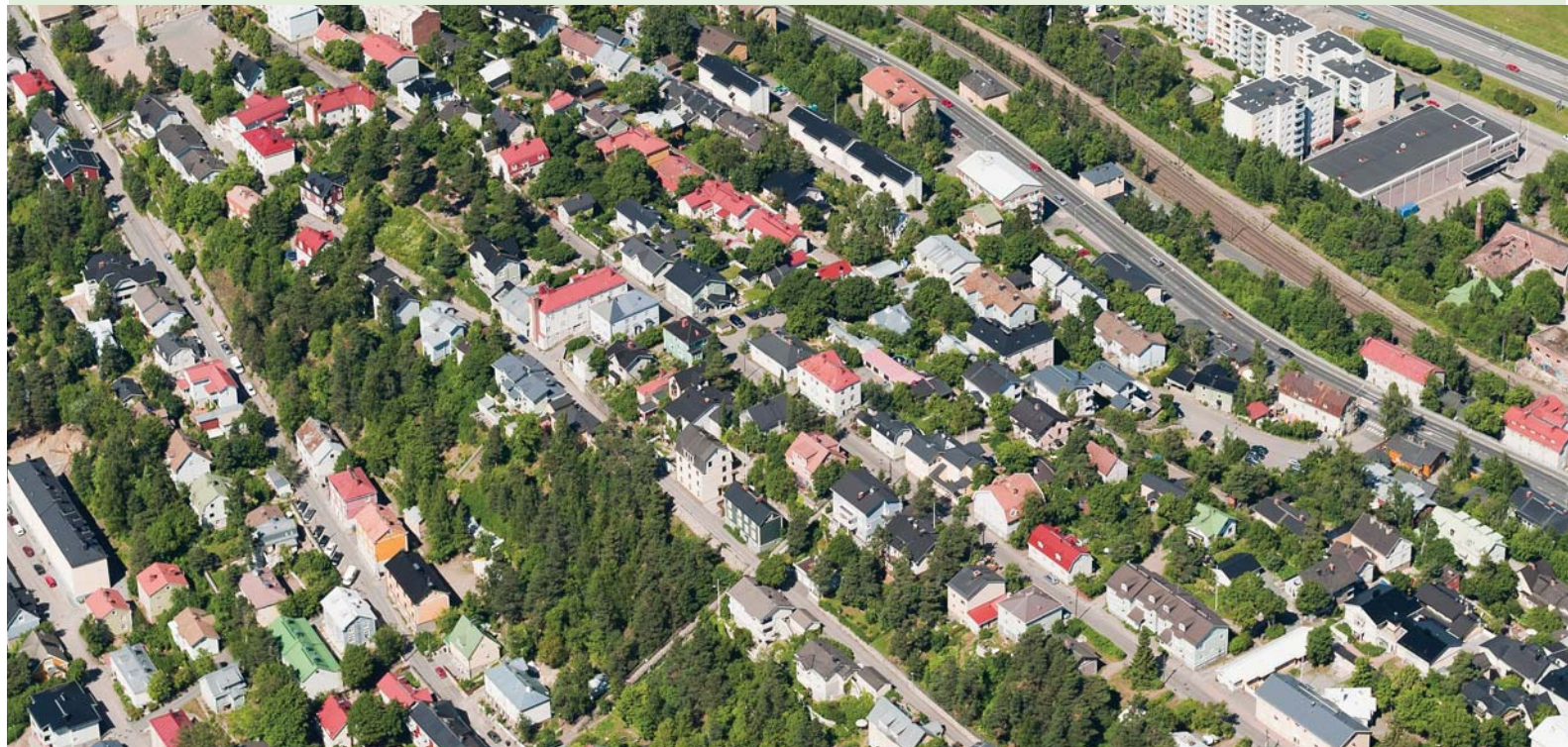

Pispalan asemakaavan uudistaminen, vaihe I

Pispalan viherverkkotarkastelu

Tampereen kaupunki • Kaupunkiympäristön kehittäminen • Maankäytön suunnittelu 2011

JOHDANTO	5
PISPALAN VIHERVERKON HISTORIAA	7
PISPALAN MAISEMA.....	8
PISPALAN VIHERVERKON NYKYTILA	10
Viheryhteydet ja -palvelut.....	12
YMPÄRISTÖN ASETTAMAT REUNAEDOT.....	14
VIHERVERKON KÄYTTÄJIEN NÄKÖKULMA	18
YHTEENVETO JA KEHITTÄMISSUOSITUKSET	20
Kehittämispisteet.....	22
Viheryhteyksien kehittämissuosituksset	27
SANASTOA.....	28
LÄHTEET	31

JOHDANTO

Tässä työssä esitetään tarkastelu Pispalan - Tahmelan alueen viherverkosta. Työ on laadittu Tampereen kaupungin Maankäytön suunnittelussa, Pispalan asemakaavan uudistamista varten. Tarkastelualueena on kaavoitettava kokonaisuus; Ylä- ja Ala-Pispala, Tahmela sekä Porin radan eteläpuoleinen osa Santalahden kaupunginosasta (yht. n. 110 ha). Alueen asemakaavat uudistetaan osa-alueittain, kolmessa eri vaiheessa. Viherverkkotarkastelu on laadittu ensimmäisen vaiheen aikana, ja sitä voidaan täydentää selvitysaineiston karttuessa.

Tarkastelussa on yhdistetty luontoa ja ympäristöä koskevien selvitysten tuottama tieto virkistysalueita, -palveluita ja -yhteyksiä koskevaan tietoon. Tavoitteena on ollut koota olemassa oleva aineisto kartta-aineistoksi, johon liittyy tiivis selostus (selostuksen tukena toimii raportin loppuosasta löytyvä sanasto). Koostetun tiedon pohjalta työssä on lisäksi esitetty viherverkkoa koskevia kehittämissuosituksia. Raportin on tarkoitus palvella kaavan laadintaa ja siihen liittyvää vaikutusten arviointia.

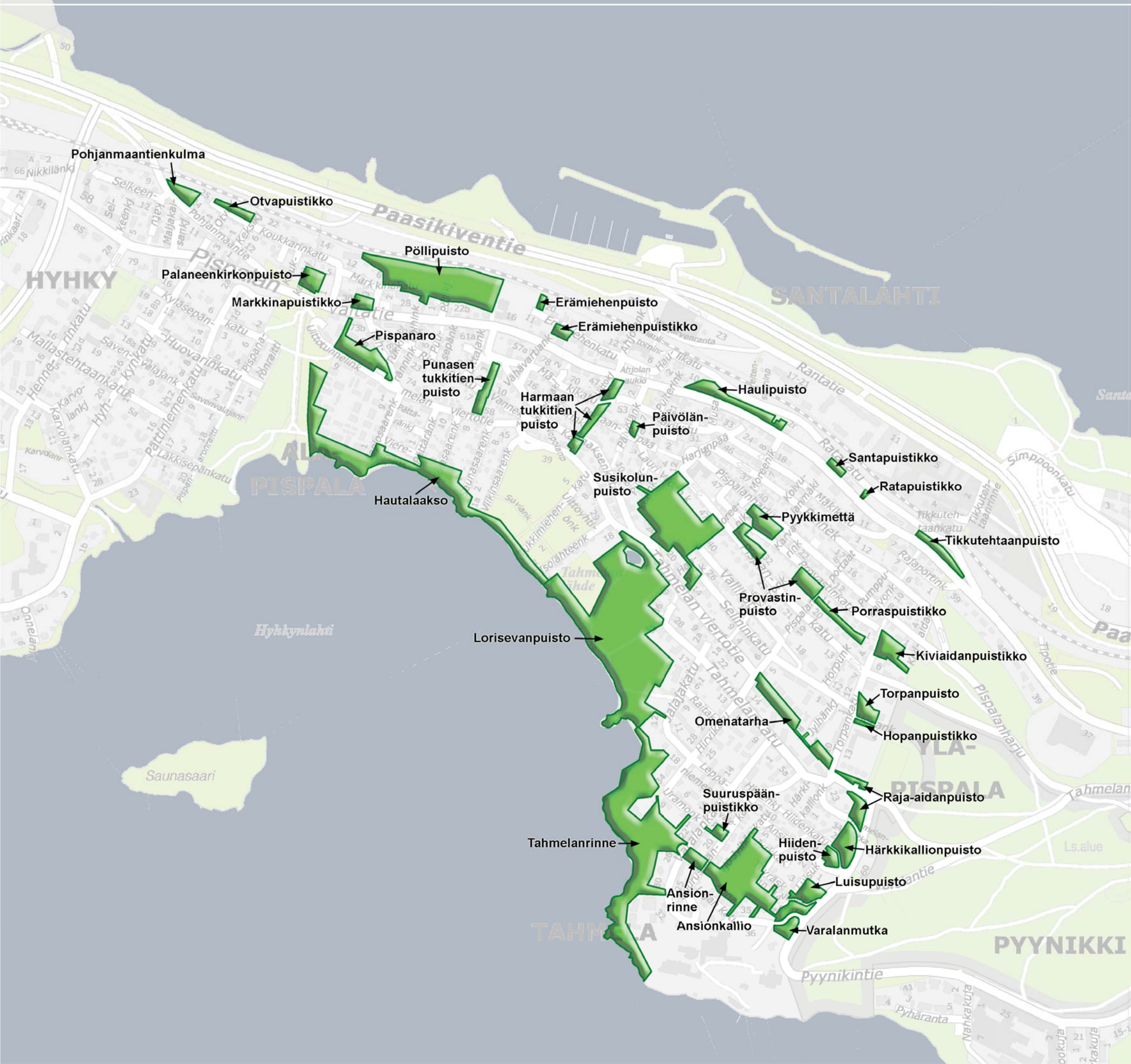

Kuva: Pispalan sijainti Tampereen kantakaupungin viherverkossa.

Kuva: Pispalan-Tahmelan alueen asemakaavoitettava kokonaisuus (sisältää vaiheet I-III), rajausta punaisella. Varalan urheilupuiston alueen asemakaava uudistetaan erillisinä.

Pispalan viherverkkotarkastelu RAPORTISSA KÄYTETYT PUISTOJEN NIMET

Kuva: Pyykkimettä.

Kuva: Punasen tukkittien puisto.

Kuva: Omenatarha.

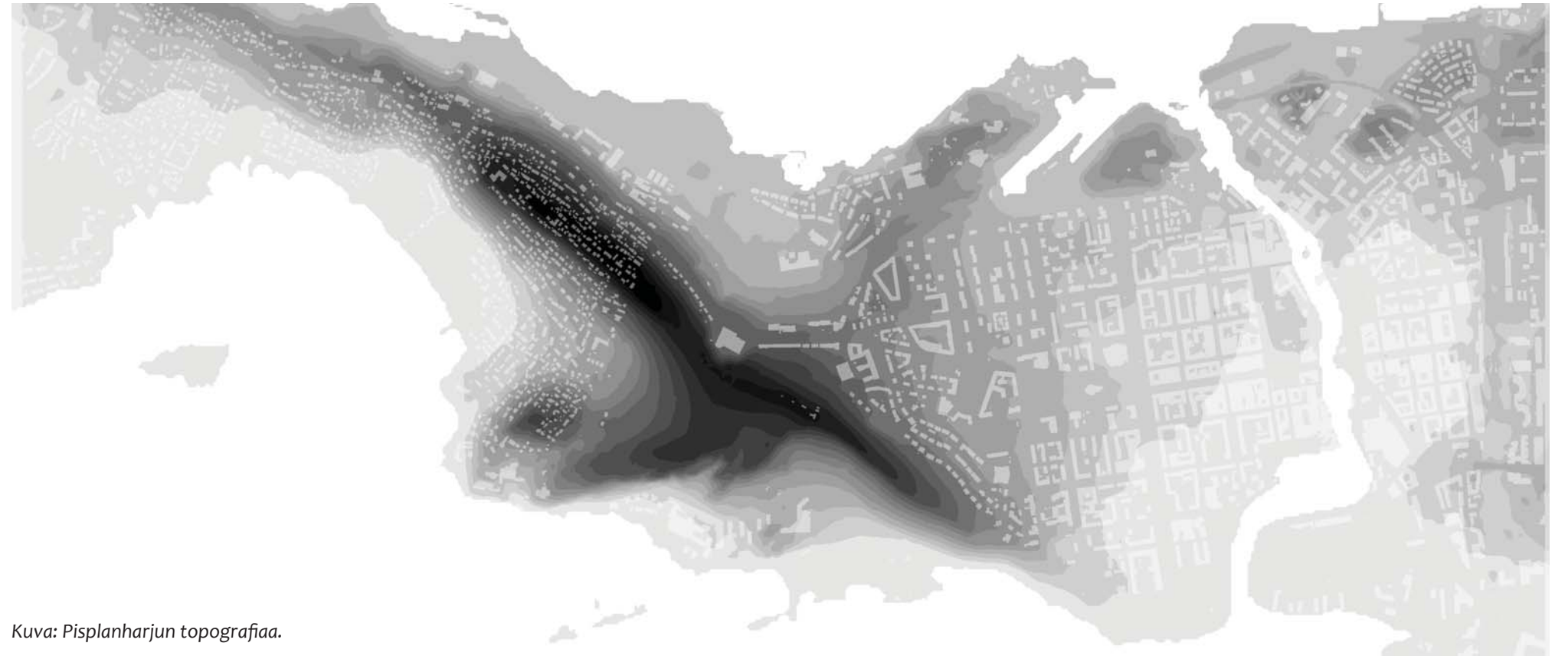
Kuva: Portaat Pispankadulta Susikolunpuistoon.

PISPALAN VIHERVERKON HISTORIAA

Pispalanharju muodostui 12 000-10 000 vuotta sitten viimeisen jääkauden päättyessä, jäätiköiden vetäytyessä. Harju syntyi jäätikön sulamisvesien kuluttaessa, kuljettaessa ja kasatessa irtainta maa-ainesta. Nykyiseen asuunsa harju on muotoutunut muinaisten meri- ja järvivaiheiden, tuulen ja kasvillisuuden vaikutusten seurauksena. Pispalanharju kuuluu yli 200 kilometriä pitkään pitkäis-harjumuodostumaan, joka alkaa Kankaanpäästä ja jatkuu aina Salpausselälle asti. Pispalanharju sijoittuu lännessä olevan Epilänharjun ja idässä olevan Pynnikinharjun väliin. Pispalan-Pynnikinharjua pidetään joidenkin lähteiden mukaan maailman korkeimpana soraharjuna (Pirkanmaan arvokkaat harjualueet, Pirkanmaan liitto 2008). Pynnikinharjun korkein kohta on noin 152 metriä meren pinnan yläpuolella Pispalanharjun ollessa noin 159 m. Pispalan ja Pynnikinharjujen muodostuminen oli erityinen prosessi: Hämeestä Nokian suunnalta liikkunut jäämassa törmäsi pohjoisesta Ylöjärven suunnalta tulleeseen jäämassaan, jolloin kaksi jäätikön kielekettä puristui toisiaan vasten. Muodostui saumaharju.

1700-luvulla Pyhäjärven ranta-alueet Varalasta Lorangevanpuiston Leppäniemeen olivat kallioisia metsäalueita. Muu ranta-alue oli alavaa pelto- ja niitty- aluetta. Pispalanharjun pohjoislaidalla kulki harjua seuraileva päätie. Pispala syntyi ja kasvoi Tampereen esikaupungiksi 1890-luvulla. Nimensä alue sai Pispalan tilasta, joka oli keskiajan lopulla Turun piispan palkkatila. Alueella ei ollut asemakaavaa eikä muutakaan rakennusjärjestystä. Tiet syntyivät tarpeen mukaan tonttien viereen ja väliin. Asutus levisi vähitellen Tahmelan pelloille. Ansiokallion asuntoalue on syntynyt 1900-luvun alussa.

Pyynikki on pispalalaisten tärkein ulkoilualue. Pynnikin kautta Pispala yhdistyy kaupungin keskusta-alueeseen. Pyynikki on toiminut 1800-luvun alussa laidunmaana ja sieltä ovat kaupunkilaiset voineet hakea kotitarvepuunsa. Pynnikinharjun maisemien suojeleminen alkoi 1840-luvulla, jolloin osa alueesta määrättiin kansanpuistoksi.

Kuva: Pispalanharjun topografiaa.

1900-luvun alussa **Tahmelan lähteen ympäristö** on ollut peltona. Alueen asukkaat ovat nostaneet juomavetensä lähteestä. Rantapuisto alueesta tehtiin vuonna 1954. Myös nykyisten **kasvimaiden alue** on ollut viljelyskäytössä sotavuosista asti. Palstojen lisäksi siellä on ollut hedelmä- ja marjatarhoja. **Omenatarhan ympäristössä** on ollut laaja puutarha. **Provastinpuiston** jyrkkä rinne on ollut paljon nykyistä harvapuustoisempaa rakentamatonta aluetta. **Pyykkimettän puistossa** on ollut vesisäiliö ja pyykinpesu- ja kuivauspaikka. Lasten leikkipaikka siellä on ollut jo 1950-luvulta lähtien. **Torpanpuisto** ja **Hopanpuistikko** ovat olleet metsää niin kuin tänäkin päivänä. **Hautalaakson puistossa** Pyhäjärven rannalla on ollut runsaasti venepaikkoja. **Punasan tukkitien** ja **Harmaan tukkitien puistot** alkoivat muodostua, kun uittotunneli valmistui vuonna 1930 ja tukkitiet purettiin. **Susikolunpuisto** koulun eteläpuolella on ollut rakentamatonta aluetta johtuen todennäköisesti rinteiden jyrkkyydestä. **Pispanaron puisto** on muodostettu entis-

ten Pispalan ja Provastin tilakeskusten eteläpuolella sijainneelle alueelle, josta suurin osa on ollut rakentamatonta aluetta. Puiston itäosassa on sijainnut vanhan tilakeskuksen rakennus. **Pöllipuisto** on ollut metsäistä aluetta. **Haulipuiston** alue on ollut rakentamatonta aluetta.

Pispalan vanha puukirkko paloi vuonna 1968. Palaneen kirkon ympäristöstä muodostettiin **Palaneenkirkonpuisto**, jota hoidetaan puoliavoimena kulttuurimaisemana.

Maiseman äärialueet, järven ranta ja jyrkimmät rinteet, muodostavat Pispalassa viherverkon rungon. Nykyinen kasvimaiden alue on jäänyt hedelmällisen maaperänsä vuoksi viljelyalueeksi ja siten osaksi viherverkkoa. Tukinuiton loppumisen seurauksena Pispalan viherverkko täydentyi tukinuittoon aikaisemmin käytetyistä alueista. Samoin kuin Pispalan rakennettu alue myös Pispalan viherverkko muodostaa erilaisia historiallisia kerroksia. Jokaisella viheralueella on oma tarinansa.

Kuva: Ote kuninkaan kartasta 1700-luvun lopulta.

PISPALAN MAISEMA

Pispala sijoittuu suurmaisemassa maisemarakenteen solmukohtaan; kahden suuren järvioltaan väliselle kapealle kannakselle, jonka kautta kulkee valtakunnan mittakaavassa huomattava pitkittäisharjumuodostuma. Harju rinteineen muodostaa avoimia vesistömaisemia toisistaan erottavan kaukomaiseman rajan.

Pispalanharju kohoaa viereisiä harjujakson osia korkeammalle, ja Pispalanharjun laet ja ylärinteet ovat mm. Pyynikinharjusta poiketen soraa. Pispalanharjun yläosista on erotettavissa kaksi lakitasannetta, joiden päätteisiin sijoittuu paikallisina maamerkkeinä toimivia rakennuksia. Ylätasanteen länsipäässä, maiseman hierarkkisessa pisteessä sijaitseva koulurakennus on osa harjun laen silhuettia ja sillä on siten myös kaukomaisemallista merkitystä. Harjun lakitasanteilta avautuu laajoja maisemanäkymiä sekä Pyhäjärven että Näsijärven suuntiin. Tärkein näköalapaikka Pispalassa on ylemmän lakitasanteen keskivaiheilla, Pyykkimetän puistoalueella. Jyrkin etelään suuntautunut rinneosuus erottuu maisemassa kasvullisena nauhana, jolla on merkitystä maisemarakennetta il-

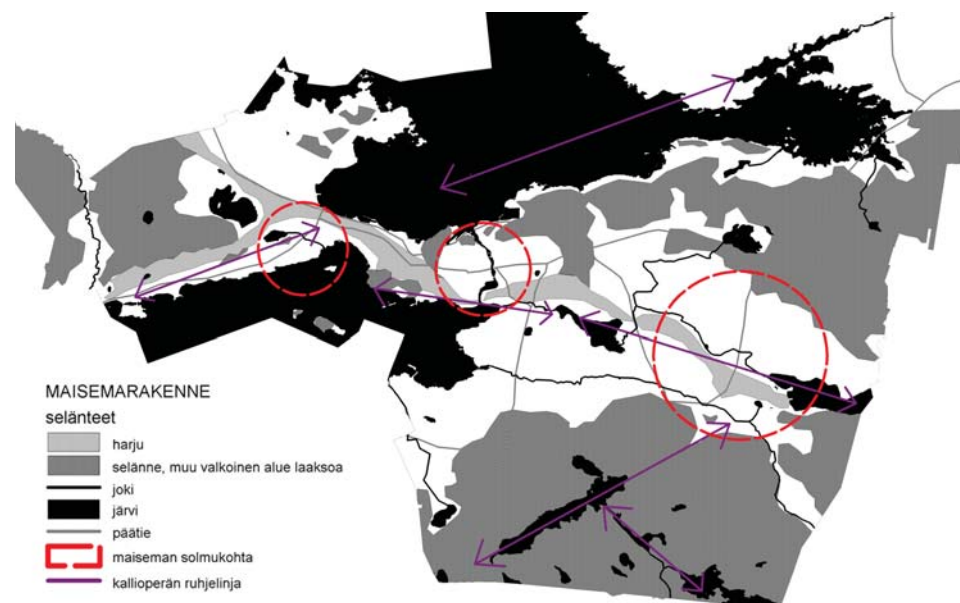
mentävänä ja korostavana rinnemetsänä. Tämän männikön lomasta aukeaa Pyhäjärven suuntaan useita rajattuja näkymiä, joiden säilyttäminen vaatii eroosion torjunnan huomiointia.

Harjun ylärinteitä loivemmilla keski- ja alarinteillä maalaji vaihtuu sorasta hiekkaan ja Pyhäjärven alavassa rantalaaksossa viljavampaan savensekaiseen maaperään. Rantalaaksossa on yhä vanhasta maatalouskäytöstä kertovaa avointa maisematiilaa sekä ryhmäpuutarhapalstoja, joista huomattava osa sijoittuu kosteutta pidättävälle, ravinteikkaalle turvealueelle. Harjun ja laakson rajakohta on lähteistä vyöhykettä, jossa pohjavedenpinta on paikoin hyvin lähellä maanpintaa.

Tarkastelualueen eteläpuolella, harjunmutkan kohdalla, rantalaakson maaperä muuttuu karumaksi, ja Tahmelassa laakso vaihtuu hiekkaisen rinteiden kautta kallioselänneeksi. Selänteen lakialueelta, AnSIONkallioltta, avautuu hieno laaja-alainen näkymä Pispalaan. Toinen kohdealueelle suuntautuva tärkeä näkymä avautuu lännestä, Nokian moottoritiltä. Tämä näkymä Hyhkyn peltojen yli

Pispalan ja Tahmelan rinteille on kenties vaikuttavin kaupungin keskustan lähestymismaisemista.

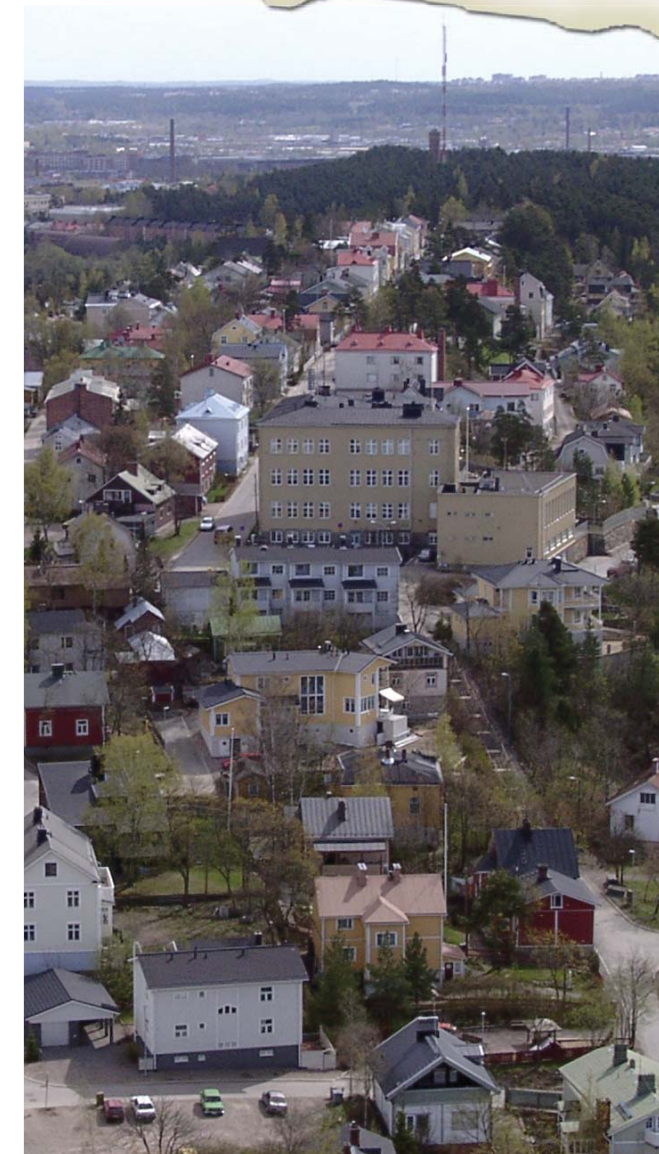
Luonnonmaiseman lähtökohdat heijastuvat Pispalan-Tahmelan alueen rakennetussa ympäristössä. Erityisesti maastorakenteen merkitys näkyy kaupunkirakenteessa selvästi. Selännteillä väylästä noudattelee maastonmuotoja. Jyrkillä rinneosuuksilla kadut ovat kapeita ja rakennukset runkosyvytyensä nähden korkeita. Toimintojen järjestäminen on rinteillä usein vaatinut aputilojen sijoittamista piharakennuksiin sekä piha-alueen terrassointia. Selänneiden maisemakuvaa hallitsee orgaaninen miljöötyyppi. Pyhäjärven rantalaakson tasaisemmalla maalla rakentaminen noudattelee ruutukaavaa ja uudempien yhtiömuotoisten kortteleiden muodostaman osa-alueen maisemakuvale ovatkin tunnusomaisia hallinnollisen, osin jopa teollisen, miljöötyyppin piirteet. Laakson vanhojen pientalokortteleiden ilme vaihtelee puutarhamaisesta kylänraittimaiseen. Pispalan-Tahmelan maisemaa ja miljöötä on eritelty tarkemmin raportissa Pispalan maisema (2005).

Kuva: Pispalanharjun-Pyynikinharjun maisemaa.

”Mökin sai tehdä ihan mielensä mukaan; pitkitäin, poikittain, vinoittain; hirrestä, laudasta, paperista, sahanpurusta, tiilestä, betonista; maalata vaikka raitaiseksi; jatkaa, korottaa, tehdä jiiirejä, pykäliä, portaita, siltoja, kaaveleita... Ja eikö muka tehty? Kyllä! Ei kysytty rakennuspiirustusta, ei työsuunnitelmaa, kustannusarviota, arkkitehtia, mestaria, teettäjä – ei muuta kuin siitä poikki ja seinään. Niin kuin linnut tietävät miten pesänsä tekevät, niin tiesivät Pispalan miehet.”

(Lauri viita: Moreeni)

Pispalan viherverkkotarkastelu MAISEMA

MAISEMAVYÖHYKKEET

- Pispalanharjun soravoittoinen lakitasanne
- Pispalanharjun soravoittoinen ylärinne
- Pispalanharjun hiekkavoittoinen keski- ja alarinne, muut harjujakson hiekkavoittoiset osat
- Hiekkavoittoinen rantalaakso/alarinne
- Kallioselänne

- Kallioselänteen lakialue
- Rantalaakson hietaylärinne
- Savensekainen rantalaakso/alarinne
- Pyhäjärven rantalaakson kosteutta pidättävä turvealue
- Näsijärven lahtea täyttämällä muodostettu rantalaakso

RAKENNETTU MAISEMA

- Rakennukset
- Maamerkit
- Tiestö
- Rautatie
- Maisemallisesti huomattavat ilmajohtot

NÄKYMÄT JA NÄKÖALAPIIKAT (Pispalan maisema -raportin mukaan)

- Merkittävä näkymä alueelle
- Merkittävä näkymä alueen sisällä
- Laaja maisemanäkymä
- Tärkeä näköalapaikka

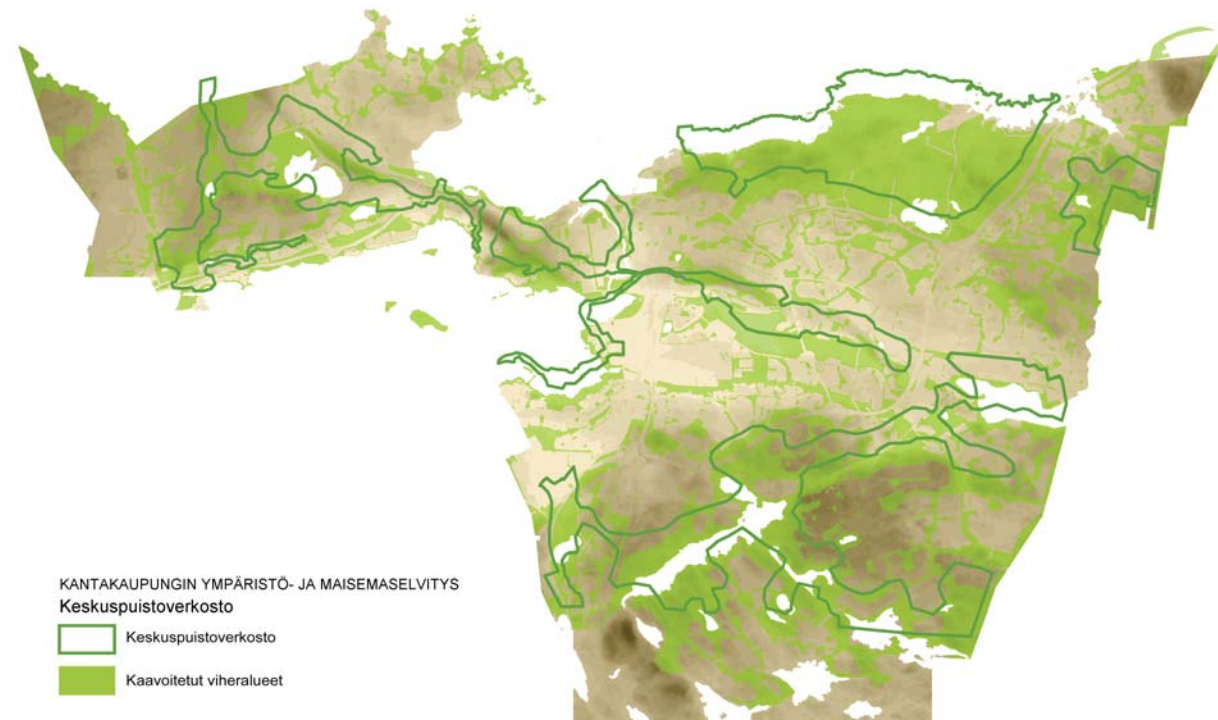
PISPALAN VIHERVERKON NYKYTILA

Tampereen viheraluejärjestelmässä viheralueet on luokiteltu käyttötarkoituksen, sijainnin, koon, luonnonolojen, maiseman ja hoitotavan perusteella 32:een eri tyyppiin. Pispalan viheralueet ovat osa keskuspuistoverkosta ja sen itä-länsi-suuntaista akselimaista virkistysalueiden ketjua, joka alkaa Myllypuron laaksosta ja jatkuu aina Kirkkosuolle asti (ks. oheinen kuva)

Selvitysalueella on n. 53,4 m² kaavoitettua viheraluetta per asukas (tilanne syyskuussa 2010: asukkaita 3900, asemakaavan viheraluetta 188 200 m², yleiskaavan varanto: 20 070 m²).

Asemakaavoitettua viheraluetta on 48,3 m²/asukas, ja muu jäljellä jäävä kaavoitettu viheralue on yleiskaavan viheraluevarannoissa. Todellista viheraluetta virkistyskäytössä olevaa maapinta-alaa selvitysalueella on noin 80 m²/asukas. Tähän sisältyvät mm. palstanviljelyalueet, jotka ovat yleis- ja asemakaavoissa vain osittain viheraluetta.

Oheisella kartalla Viherverkon nykytila; maankäytöllinen tilanne on esitetty kaavoissa viheralueiksi varatut alueet sekä Kantakaupungin ympäristö- ja maisemaselvityksen (2008) suositukset viheralueina säilytettävistä/kehitettävistä alueista.

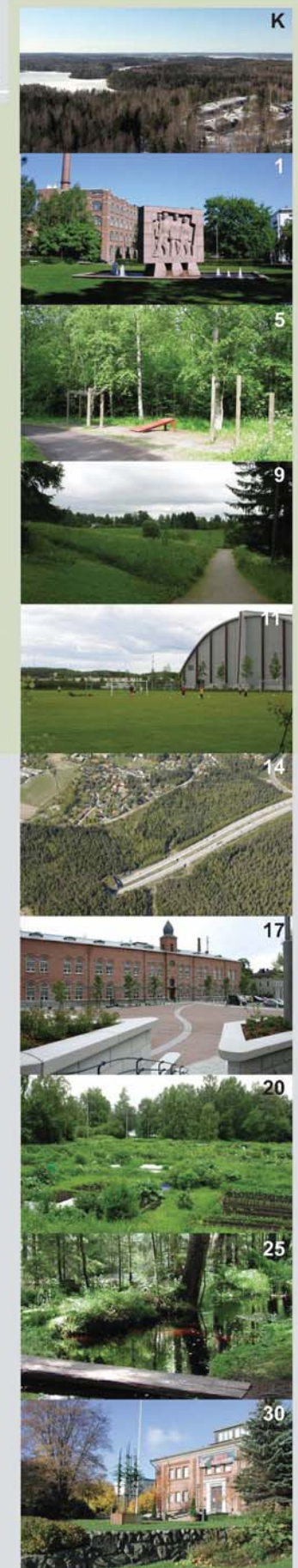
Viheralueiden mitoituksen lähtökohtana voidaan pitää Valtion virkistysaluekomitean mietintöä, jonka mukaan ulkoilupuistoa on varattava 40 m²/asukas ja ulkoilualuetta 80 m²/asukas. Ohjeet eivät kuitenkaan sovellu sellaisenaan täydennys- ja tiivistämiskäytön suunnitteluun. Paikalliset olosuhteet kuten maastorakenne, kasvillisuus, kulutuskestävyys sekä olemassa olevat rakenteet vaikuttavat aina viheralueiden laajuuteen ja sijaintiin. Viheralueiden tarve ja käyttöpaineet puolestaan ovat riippuvaisia alueen väestömäärästä ja tonttitehokkuudesta.

Kantakaupungin yleiskaavan 1998 viheralueiden mitoitusosuuden mukaan kantakaupungin alueella tulee olla ulkoilupuistoa ja ulkoilualuetta (VLK, VLM, VLL) yhteensä 120 m²/asukas; suositukseen sisältyvät urheilu- ja virkistyspalvelualueet (VU).

Vaikka kaavoitetun viheralueen pinta-ala Pispalassa on suosituksia vähäisempi, on alue todellisuudessa hyvin vihreä. Vihreys sijoittuu Pispalassa varsinaisten viheralueiden ohella rakennettujen alueiden sisälle: tonteille ja katujen varsille.

TAMPEREEN VIHERALUEJÄRJESTELMÄ

PÄÄLUOKKA	Viheraluetyyppi	n:o
YLEISET VIHERALUEET	Keskuspuistoverkosto	K
Virkistysaluejärjestelmä	Kaupunkipuistot	
	Keskustapuistot	1
	Erikoispuistot, -kohteet	2
	Korttelipuistot	3
	Kaupunginosapuistot	4
	Luonnonmukaiset lähivirkistysalueet	
	Aluepuistot	5
	Muut lähivirkistysalueet, viherreitit	6
	Maiseman ja luonnonhoitoalueet	
	Rannat, pienvesialueet	7
	Harjut, rinteet	8
	Maisemapellot, -niityt	9
	Urheilu- ja virkistyspalvelujen alueet	
Urheilupuistot	10	
Urheilukentät ja liikunta-alueet	11	
Uimarannat	12	
Retkeily- ja ulkoilualueet	13	
Suojaviheralueet		
Liikenteen suojaviheralueet	14	
Muut suojaviheralueet	15	
Hulevesien käsittelyalueet	16	
MUUT VIHERALUEET		
Liikenneviheralueet		
Torit, aukiot, kävelykadut	17	
Katu- ja tieviheralueet	18	
Vesiliikenneviheralueet	19	
Erityisalueet		
Ryhmäpuutarha-alueet	20	
Leirintäalueet	21	
Hautausmaat	22	
Golfkentät	23	
Muut erityisalueet	24	
SUOJELUALUEET JA ARVOKKAAT ALUEET		
Luonnonsuojelualueet	25	
Natura-alueet	26	
Muut suojellut alueet	27	
Muut arvokkaat alueet	28	
MAA- JA METSÄTALOUSALUEET		
	29	
KORTTELIALUEIDEN KASVILLISET OSAT		
Julkisten rakennusten pihat	30	
Liikelaistosten ja yritysten pihat	31	
Yksityiset pihat	32	

Pispalan viherverkkotarkastelu

VIHERVERKON NYKYTILA/MAANKÄYTTÖLLINEN TILANNE

KAAVOJEN MUKAISET VIHERALUEET JA PÄÄREITISTÖ

- Virkistysalueet, luonnonsuojelualueet, suojaviheralueet, ryhmäpuutarha-alueet (yleis- ja asemakaavatilanne)
- Osayleiskaavoissa osoitetut kevyenliikenteen pääreitit ja ulkoilureitit (osa vielä toteutumatta)

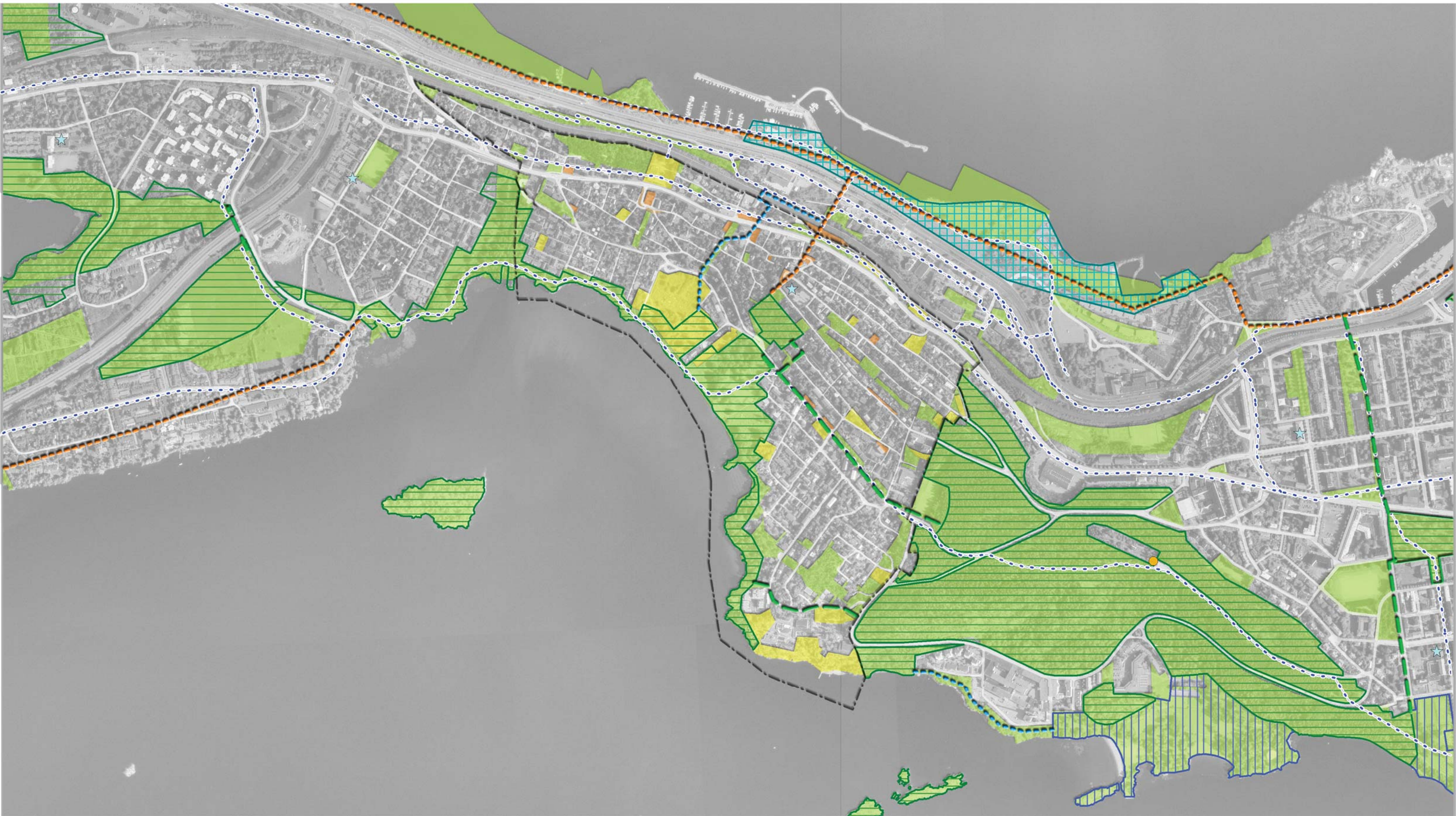
MUUT VIHERALUEET/POTENTIALISET VIHERALUEET

- Rakentumattomat tontit/alueet/alueen osat sekä julkisten rakennusten/yritysten kasvulliset pihat (pohjakartat, ilmakuvat, maastokäynnit)
- Pysäköintialueet, huomattavat liikenneviheralueet (pohjakartat, ilmakuvat, maastokäynnit, Oracle)

MERKITTÄVÄT VIHERVERKON OSAT JA KOHTEET SEKÄ TOIMINNALLISET VIHERYHTEYDET

Kantakaupungin ympäristö- ja maisemaselvityksen (2008) mukaan:

- Merkittävät viherverkon osat
- Toiminnallisesti merkittävät viherverkon osat
- Kehittyvät (kehitettävät) viherverkon osat
- Merkittävään viherverkonosaan liittyvät merkittävät rakennukset
- Peruskoulujen sijainti suhteessa viherverkkoon
- Toiminnalliset yhteydet
- Epäjatkuvat/laadultaan puutteelliset yhteydet (Kehitettävät yhteydet)
- Puuttuvat/osittain puuttuvat yhteydet (Toiminnalliset yhteystarpeet)

Viheryhteudet ja -palvelut

Pyhäjärven rannassa kulkee pitkä viheralueiden ketju, joka jatkuu lähes katkeamattomana Pyynekiltä Pispalan rannan kautta Vaakkolammille asti. Pyhäjärven ranta-alue muodostaakin Pispalan kaupunginosapuiston. Lähin aluepuisto sijaitsee Pyynekillä. Korttelipuistoja alueella on kolme: Pyykimettä, Päivölänpuisto ja Harmaan tukkities puisto. Leikkipaikkoja alueella on kuusi. Pelikentät löytyvät Lorisevanpuistosta ja Pispalan koulun pihasta. Pyynekin Hopanpuistossa sijaitsee tenniskentät ja iso jäädytettävä pelikenttä. Lorisevan-

puistossa sijaitsee uimaranta. Matonpesupaikka löytyy Viikinsaarenkadun eteläpäästä. Kasvimaita vuokraa Teiskon Tampereen 4H-yhdistys. Pyynekin aluepuistosta löytyy monipuoliset virkistys- ja ulkoilupalvelut kuten luontopolku, ulkoilureittejä ja talvisin valaistu latu. (Kartta Viherverkon nykytila; viheralueuutypit ja -palvelut.)

Oheisessa kuvassa on esitetty Pispalan alueen huomattavimmat tämänhetkiset viheryhteudet, joista harjun suuntaisia yhteyksiä Pyynekiltä länteen on neljä:

Kuva: Viherverkon nykytila; huomattavimmat viheryhteudet.

- a** Pyhäjärven ranta-alue,
- b** omenatarhan toiminnallinen viheryhteys,
- c** Provastinpuiston viheryhteys, jossa ei jyrkän rinteiden vuoksi ole kevyen liikenteen reittiä sekä
- d** toiminnallista kehittämistä vaativa Haulipuiston ja Pöllipuiston viheryhteys junaradan varressa.

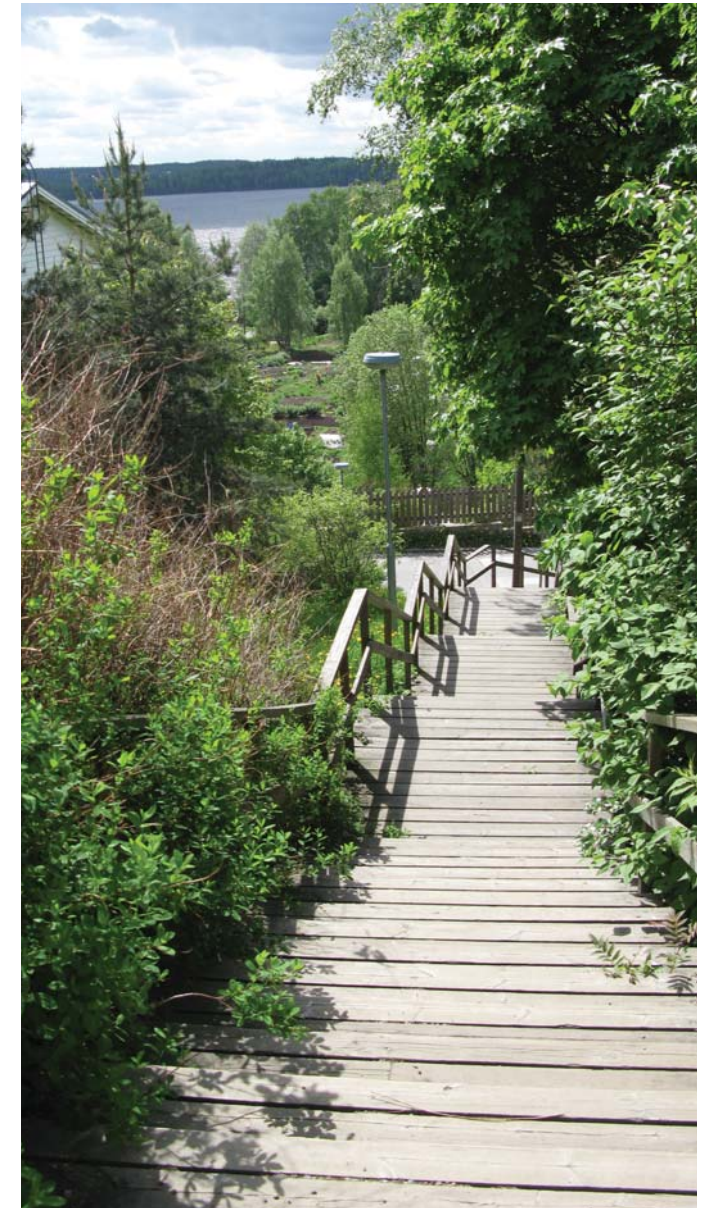
Näiden viheryhteyksien lisäksi harjunsuuntaiset kadut ja lukuisat epäviralliset oikopolut toimivat asukkaiden yhdysreitteinä viheralueelta toiselle.

Harjun poikittaisista viheryhteyksistä merkittävimpiä ovat:

- e** Tahmelan lähteen ja Susikolonpuiston kautta Pispalan koululle kulkeva toiminnallinen viheryhteys,
- f** kasvimaiden ja Harmaan tukkities puiston sekä Ahjolanaukion kautta radan ali Santalahden puolelle kulkeva yhteys,
- g** Tahmelan rannasta Punaisen tukkities puiston läpi Pispalan kirkolle ja siitä radan ali Santalahden puolelle kulkeva yhteys sekä
- h** Tahmelanniemestä Ansiokallion kautta Pyynekin ulkoilupuistoon kulkeva yhteys, jossa ei kulje toiminnallista reittiyhteyttä johtuen maaston korkeuseroista.

Harjun poikittaisten viheryhteyksien lisäksi tärkeitä kevyen liikenteen yhteyksiä ovat portaat, joita kulkee runsaasti harjun etelärinteellä. Tärkeimpänä näistä:

- i** Pispalanportaat Hirvikadun pohjoisena jatkeena. Selvitysalueen ulkopuolelle sijoituvia, mutta Pispalan kannalta merkittäviä poikittaisia viheryhteyksiä ovat:
- j** Pyynekin ulkoilualue sekä
- k** Uittotunnelin ympäristön viheralueet.

Kuva: Harmaa tukkities.

Kuva: Tahmelan lähteelle.

Pispalan viherverkkotarkastelu

VIHERVERKON NYKYTILA/VIHERALUETYYPIT JA -PALVELUT

VIHERALUETYYPIT (Oracle)

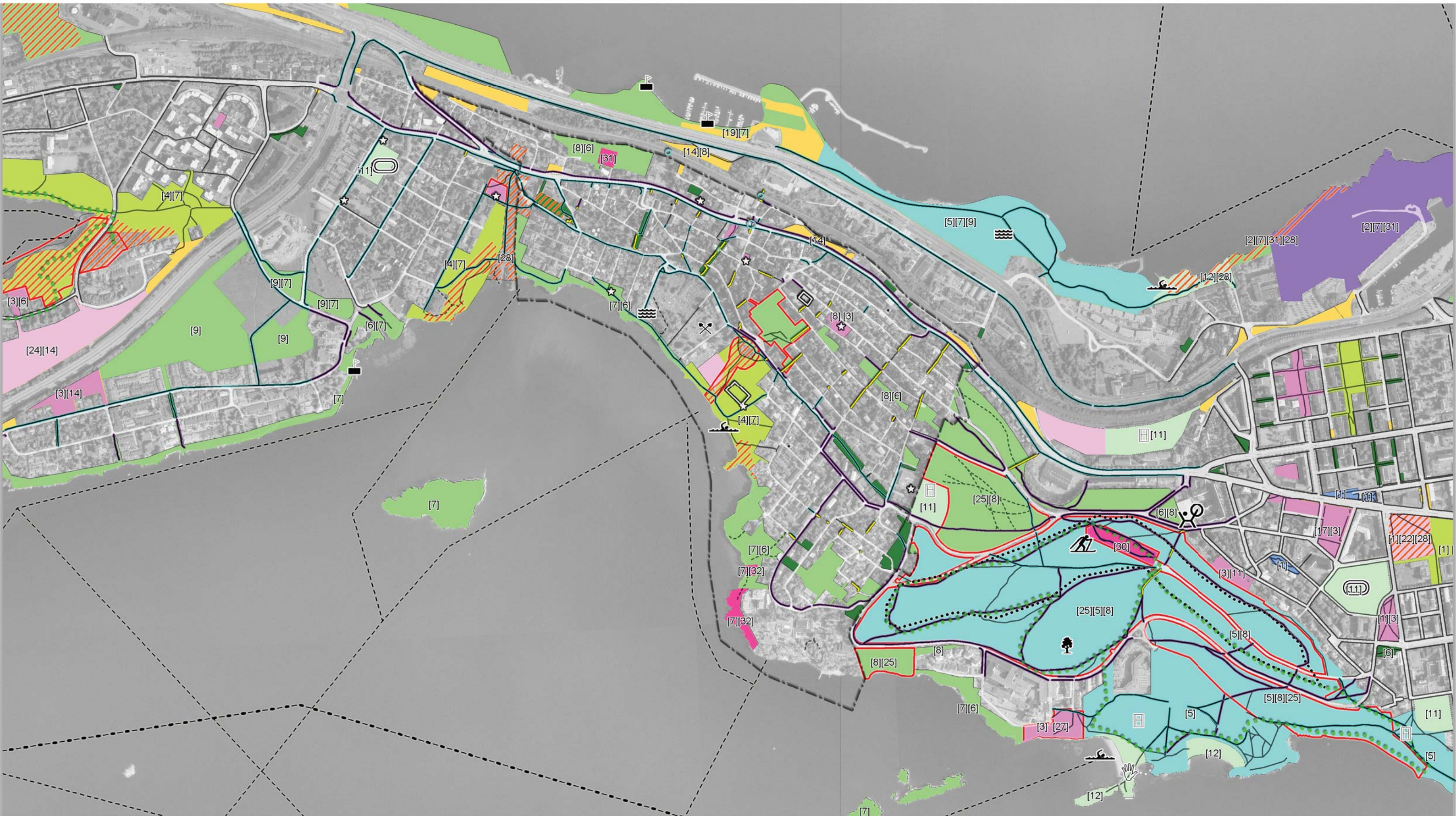
[1] Keskustapuistot	[6] Muut lähivirkistysalueet, viherreitit
[2] Erikoispuistot, -kohteet	[7 - 9] Maiseman- ja luonnonhoitoalueet
[3] Korttelipuistot	[10 - 12] Urheilu- ja virkistyspalvelujen alueet
[4] Kaupunginosapuistot	[14 - 19] Suojaviheralueet ja liikenneviheralueet
[5] Aluepuistot	[20 - 24] Erityisalueet
	[25-27] Suojelualueet
	[28] Muut arvokkaat alueet
	[30 - 32] Korttelialueiden kasvulliset osat

VIRKISTYS- JA KEVYENLIIKENTEEEN REITIT

Yhdistetty jalkakäytävä ja pyörätie (Kevyen liikenteen reittitarkastelut keskustasta länteen, esiselvitys 16.2.2009)	Kevyen liikenteen ali-/ylikulut (Pispalan liikenteellinen esiselvitys 29.8.2008, täydennykset 06/2011, SUPA)
Jalkakäytävä (Kevyen liikenteen reittitarkastelut keskustasta länteen, esiselvitys 16.2.2009)	Luontopolut (Oracle)
Luokittelematon kevyenliikenteen reitti, ulkoilureitti tai puistokäytävä (pohjakartat, maastokäynnit, Oracle)	Ladut (latukarttapalvelu: www.mski.fi/tampere)
Polku (pohjakartat, maastokäynnit)	Jääladut (pohjakartat)
Portaat (Kevyen liikenteen reittitarkastelut keskustasta länteen, esiselvitys 16.2.2009)	Laivareitit (pohjakartat)

MUUT VIHERPALVELUT (pohjakartat)

Leikkipaikat	Beach Volley -kentät
Pelikentät	Sisäliikuntahallit
Uimapaikat	Matonpesupaikat
Veneluiskat	Viljelypalstat
Yleisurheilukentät	
Tenniskentät	

YMPÄRISTÖN ASETTAMAT REUNAEDOT

Pispalan-Tahmelan alueella on runsaasti erilaisia luonnonympäristön ja kulttuuriympäristön arvoja, jotka asettavat reunaehdot maankäytölle (kartta Reunaehdot).

Pispalanrinne on arvotettu maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoitukselliseksi valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi. Maisemarakenteellisesti näyttävä sijainti vesistöjen rajaamalla jyrkkärinteisellä harjulla on tehnyt siitä Suomen tunnetuimman 1800- ja 1900-lukujen taitteessa kaavoittamattomalle maalle ilman valvontaa rakentuneista työväen asuinalueista. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt edustavat maamme kehitysvaiheita ja ovat historian kuvastajia. Niihin liittyvässä suunnittelussa kyse on sekä perinteen säilyttämisestä että alueiden kehittämisestä niiden ominaisluonnetta ja erityispiirteitä vahvistavalla ja niihin sopeutuvalla tavalla. Tavoitteena on kylä-/kaupunkikuvan sekä rakennusten ja ympäristön säilymisen turvaaminen sekä mahdollisen täydennysrakentamisen ja muiden muutosten sopeuttaminen kulttuuriympäristöön. Säilyttämisen ja muutosten laajuus ja sisältö ratkaistaan kaavoituksen kautta, ja valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen inventointien syventäminen sekä aluerajausten täsmentäminen on siksi tarpeen eri kaavatasojen edellyttämällä tarkkuudella.

Asemakaavoituksen pohjaksi Pispalan kulttuurihistoriallisesti arvokkaita ominaispiirteitä on eritelty 2008-2009 tehdyssä täydennysinventoinnissa (Pirkanmaan maakuntamuseo, 2009), jonka pyrkimyksenä on ollut tarkastella alueen rakennuskannassa heijastuvia historiallisia ilmiöitä, rakennetun ympäristön ominaisuuksia sekä maisemaan liittyviä ajallisia ja esteettisiä piirteitä. Merkittävimmät rakennukset, pihapiirit ja osakokonaisuudet on selvityksessä jaoteltu kulttuurihistorialliseksi arvoa kuvaaviin ja toimenpidesuosituksia sisältäviin arvoluokkiin I-III kohteiden rakennushistoriallisten ja historiallisten sekä ympäristö-, maisema- ja kaupunkikuvallisten ominaispiirteiden perusteella. Vuosien 2008-2009 inventointi kattaa ensimmäisessä ja toisessa vaiheessa asemakaavoitettavat alueet, ja inventointi täydentyy vielä kaavoituksen kolmanteen vaiheeseen kuuluvilla Ala-Pispalan ranta-alueiden ja Tahmelan tarkastelulla.

Lain suojaamia kulttuuriympäristökohteita tarkastelualueella ovat Pispalan kirkko sekä muinaismuistolain mukaiset kohteet. Kaikki alueen kiinteät muinaisjäännekohteet on arkeologisessa inventoinnissa ehdotettu sijoitettaviksi rauhoitusluokkaan II, eli niiden arvon tarkempi määrittely edellyttää arkeologisia koekaivauksia. Kultti- ja tarinapaikaksi sekä työ- ja valmistuspaikaksi tyypiteltyä ajoitukseltaan moniperiodista Tahmelan lähde lukuun ottamatta kaikki Pispalan-Tahmelan alueen arkeologiset kohteet ajoittuvat historialliseen aikaan / uuteen aikaan. Tällaisiksi on katsottu Pispalan vanha kylän paikka, Pispalan tori, vanha kulkuväylä Pöllipuistossa, Punaiseen tukkatiehen kuulunut rakenne Pispalan valtatie läheisyydessä, 1900-luvun alussa silloiselle kaupungin rajalle harjun vierinkivistä rakennetun pulteraiidan jäänteet sekä useita puolustusvarustuksiin kuuluneita rakenteita (Mäkikadun varrella, Pispalan koulun läheisyydessä, Susikolunpuistossa ja Pispalanharjun laella).

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden alueiden luokittelu Pispalan täydennysinventoinnissa (2008-2009)

LUOKKA I

Useiden pihapiirien, rakennusten, rakenteiden, katutilojen ja muiden alueiden muodostama erityisen merkittävä aluekokonaisuus. Alueella on suuri paikallinen arvo, mahdollisesti myös maakunnallista merkitystä, erityisen tärkeä avaintekijä Pispalan kulttuurihistoriallisen miljöönnä kannalta. Yleisilmeeltään ja rakennuskannaltaan erityisen hyvin säilynyt kokonaisuus. Alueen rakennukset on arvotettu pääasiassa luokkiin I tai II. Alue sisältää useita arvokkaita kohteita, mm. rakennushistoriallisia, historiallisia tai maisemallisia arvoja. Alueella ei ole juurikaan uudisrakennuksia, mutta siellä saattaa olla yksittäisiä, jopa merkittävästi muutettuja rakennuskohteita. Alue kuvastaa erityisen havainnollisesti pispalalaista rakentamisen perinnettä sekä siihen liittyviä ilmiöitä, kuten erityyppistä työväestön asuinrakentamista tai teknisesti taitavaa rinnerakentamista.

Toimenpidesuositus: Kokonaisuus tulisi säilyttää mahdollisimman tarkkaan. Rakennuksia ja rakenteita tulisi purkaa vain erityisestä, pakottavasta syystä, eikä sellaiseksi voida katsoa ylläpidon laiminlyöntiä. Katunäkymä tulee säilyttää, myös tiet, muurit, pihojen rakenteet yms. tulisi huomioida. Uudisrakentamista tulisi välttää, mutta jos siihen on riittävät perusteet, tulisi korostetun tarkkaan noudattaa mm. olemassa olevan ympäristön mittakaavaa ja rakennustapaa.

LUOKKA II

Useiden pihapiirien, rakennusten, rakenteiden, katutilojen ja muiden alueiden muodostama merkittävä aluekokonaisuus. Alueella on paikallista arvoa ja se on tärkeä alueen kulttuurihistoriallisen luonteen säilymisen kannalta. Yleisilmeeltään ja rakennuskannaltaan hyvin säilynyt kokonaisuus. Alueella on vanhaa, pääasiassa II-luokkaan arvotettua rakennuskantaa. Alueella voi olla muutama uusi rakennus tai voimakkaasti peruskorjattu vanha rakennus. Uudisrakennukset tai peruskorjatut rakennukset sopivat mittakaavaltaan ja rakennustavaltaan vähintään kohtalaisesti ympäristöönsä. Alue sisältää useita arvokkaita kohteita tai yhden erittäin vahvan arvoperusteen.

Toimenpidesuositus: Kokonaisuus tulisi pyrkiä säilyttämään ymmärrettävänä. Rakennuksia ja rakenteita tulisi purkaa vain pakottavasta syystä, myös tiet, muurit ja pihojen rakenteet tulisi huomioida. Vähäinen uudisrakentaminen vanhaa rakennustapaa ja mittakaavaa noudattaen on mahdollista.

LUOKKA III

Useiden pihapiirien, rakennusten, rakenteiden, katutilojen ja muiden alueiden muodostama aluekokonaisuus, jolla on merkitystä Pispalan historian tai maiseman kannalta ja, joka on luonteva osa Pispalan historiallista miljöönnä. Yleisilmeeltään ja rakennuskannaltaan melko hyvin säilynyt kokonaisuus. Alue on muuttunut esimerkiksi rakennuskannaltaan, rakenteiltaan, tiestöltään, pihastutuksiltaan. Rakennukset on arvotettu pääasiassa II- ja III-luokkiin ja alueella saattaa olla useita uudisrakennuksia, joista suurin osa sopii kuitenkin vähintään kohtalaisesti vanhan rakennuskannan mittakaavaan ja rakennustapaan.

Toimenpidesuositus: Rakennuksia tulisi purkaa vain pakottavasta syystä, myös tiet, muuri ja pihojen rakenteet olisi huomioitava. Uudisrakentaminen on mahdollista vanhaa rakennustapaa ja mittakaavaa noudattaen.

Pispalan viherverkkotarkastelu REUNA-EHDOT

Tarkastelualue

KULTTUURIYMPÄRISTÖ

- Kirkkoiilla suojellut kohteet
- Muinaismuistolaisten kohteet, rauhoitusluokka II (tilanne 11/2010)
- Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (Museovirasto 2009)
- Arvoluokan 1 kulttuurihistoriallisesti arvokkaat aluekokonaisuudet (Pispalan-Tahmelan alueen rakennetun ympäristön inventointi 2008-2009)
- Arvoluokan 2 kulttuurihistoriallisesti arvokkaat aluekokonaisuudet (Pispalan-Tahmelan alueen rakennetun ympäristön inventointi 2008-2009)
- Arvoluokan 3 kulttuurihistoriallisesti arvokkaat aluekokonaisuudet (Pispalan-Tahmelan alueen rakennetun ympäristön inventointi 2008-2009)

ELOLLINEN LUONTO

- Luonnonsuojelualueet
- Kynäjalavat, luonnonsuojelluksena R (rauhoitettu) ja VU (vaarantunut uhanalainen) (Pispalan eliöstö- ja biotooppiselvitys 2011, K. Korte)
- Lepakoille tärkeitä alueita, arvoluokat roomalaisilla numeroilla (Pispalan lepakkokartoitus 2008 & kartoituksen tarkennus 2009)
- Hyönteistöllisesti arvokkaat alueet (Pispalan-Tahmelan alueen hyönteiselvitys 2009-2010, THS ry)
- Kasvistollisesti arvokkaat yleisessä tai yhteisöllisessä käytössä olevat alueet ja rakentamattomat tontit (Pispalan eliöstö- ja biotooppiselvitys 2011, K. Korte)
- Avainbiotoopit (Pispalan eliöstö- ja biotooppiselvitys 2011, K. Korte)

ELOTON LUONTO

- Luonnontilaiset lähteet (Pispalan lähdekartoitus 2011, FCG)
- Vedessä olevat lähteet (Pispalan lähdekartoitus 2011, FCG)
- Rakennetut lähteet (Pispalan lähdekartoitus 2011, FCG)
- Tihkupinnat (Pispalan lähdekartoitus 2011, FCG)

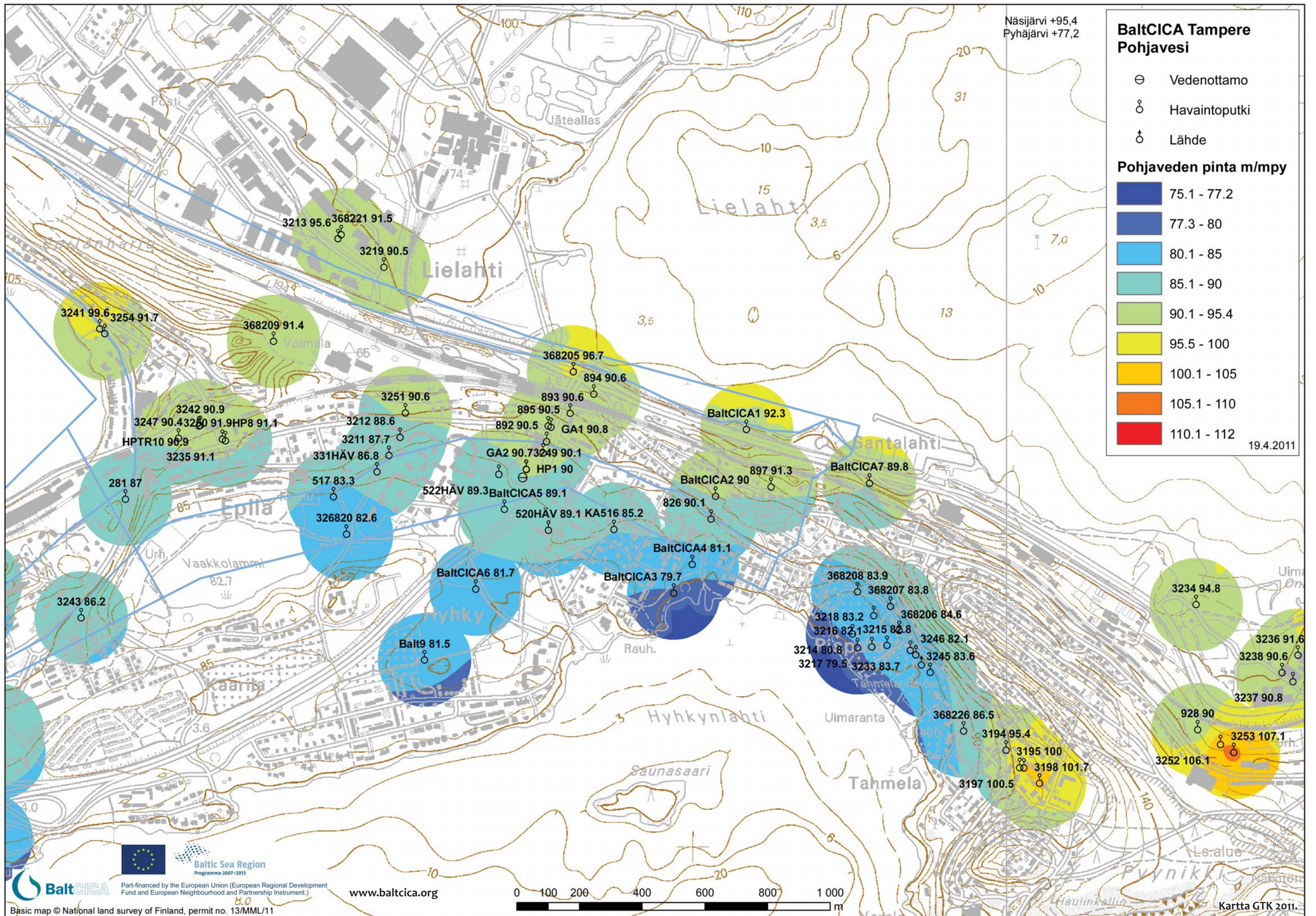

Alueen luonnonympäristön kannalta huomionarvoista on Pispalan ja Tahmelan maisemaraken-
teellinen sijainti harjun ”kainalossa”, joka yhdessä
kulttuurihistorian kanssa on muokannut aluees-
ta erityislaatuisen ja luonnoltaan monimuotoisen
kokonaisuuden pienilmastoineen; harjun etelärin-
teellä on harvinaisia paisteympäristön biotooppe-
ja ja selvitysalueen lajistolliset arvot ovat pitkälti
kytköksissä kulttuurikasvillisuuteen. Alueen eri-
tyislaatusuus tulisi ottaa maankäytön suunnitte-
lussa huomioon, vaikka selvitysalueella ei ole mon-
taa sellaista luonnon arvoa, jotka lain mukaan olisi
asemakaavaa laadittaessa välttämätöntä huomioi-
da. Mm. rauhoitettujen ja uhanalaisten lajien esiin-
tymät sekä metsälain mukaiset elinympäristöt on
toivottavaa turvata, vaikka metsälaki ei, maa- ja
metsätalousalueita lukuun ottamatta, asemakaa-
va-alueella päde. Ainoita lakia tiukasti tulkiten hu-
mioon otettavia elollisen luonnon arvoja ovat le-
pakkokoloniat, joita tosin ei ole alueella tehdyissä
inventoinneissa (Pispalan lepakkokartoitus 2008,
Pispalan lepakkokartoituksen tarkennus 2009)
varmuudella löydetty. Yksittäisten arvokohteiden
ohella maankäytön suunnittelussa on tärkeä ottaa
huomioon Pispalan eliöstö- ja biotooppiselvityk-
sessä (15.6.2011) esille nostetut luonnonolosuhteil-
taan arvokkaimmat osakokonaisuudet ekologisi-
ne yhteyksineen siten, että niiden muodostama
viherverkosto ja –yhteydet säilyisivät myös alueen
ulkopuolelle Pyynikille, Santalahteen ja Pyhäjärven
rantoja pitkin

Elollisen luonnon arvojen ohella eloton luonto
asettaa omat haasteensa ja rajoitteensa maan-
käytölle ja rakentamiselle. Pispalan harjun koos-
tumusta ja veden liikkumista sen maaperässä on
tutkittu EU:n osarahoittaman BaltCICA -hank-
keen yhteydessä. Rantalaaksossa pohjavedenpin-
ta on laajoilla alueilla lähellä maanpintaa ja monin
paikoin jopa korkeammalla kuin maanpinta muo-
dostaen paineellisen pohjaveden alueita. Lähteit-
tä/tihkupintoja onkin rantavyöhykkeellä runsaasti
(Pispalan kevätlähteiden kartoitus, 2011). Lisäksi
rantalaaksoon sijoittuu rakennusteknisesti haas-
tavia pehmeikköjä. Alavien alueiden mahdollinen
kuivattaminen rakentamista varten muodostaa
erilaisia riskejä. Paineellisen pohjaveden alueil-
la pohjaveden virtaukseen vaikuttaminen voi ai-
heuttaa muutoksia pohjaveden pinnan tasossa jo
rakennetulla alueella, ja siten aiheuttaa painumis-
riskiä ja jopa yläpuolisten jyrkkien harjunrinteiden
sortumisriskin kasvamisesta (Tampereen Infra: Ra-
kennettavuusselvitys 4.7.2011). Muutokset vesi-
suhteissa voivat myös vaikuttaa mm. ryytimaiden
kasvuolosuhteisiin sekä kosteikkojen tarjoamiin
elinympäristöihin ja sitä kautta elollisen luonnon
arvoihin. Luonnontilaisten lähteiden vesitasapai-
noa ei tulisi vaarantaa. Vesilaki kieltää luonnonti-
laisen lähteen muuttamisen siten, että sen luon-
nontilaisuus vaarantuu.

Kuva: Ekologinen verkosto.

Kuva: Pohjaveden pinnankorkeuden mittaustuloksia.

VIHERVERKON KÄYTTÄJIEN NÄKÖKULMA

Pispalan asemakaavan päivittämistyön yhteydessä on saatu runsaasti palautetta alueen käyttäjiltä. Osallistumisen ja vuorovaikutuksen järjestämiseksi on käytetty useita menetelmiä.

Pispalan asukasosallistuminen käynnistyi vuoden 2007 lopussa KaOs-projektilla, joka oli eri alojen asiantuntijoiden, viranomaisten ja paikallisten toimijoiden yhteistyöhanke. Sen tavoitteena oli tuottaa Pispalan kehityskuva asemakaavan laadinnan tueksi. Toimijoina olivat teematyöryhmät, paikalliskoordinaattori ja asiantuntijakonsultit. Näkemyksiä kerättiin asukaskyselyn ja kaupunginosa-konferenssien avulla. Hanke tuotti tietoa osallisten näkemyksistä myös viherverkkoa koskien. Lisäksi kaavojen valmistelun yhteydessä on järjestetty ohjatut kiertokävelyt I-II vaiheiden kaava-alueilla sekä kerätty mielipiteitä internetissä paikkatietosovelluksen avulla.

Näistä eri lähteistä on oheiseen karttaan koottu osallisten mielipiteitä Pispalan asemakaavoitettavan alueen viherverkosta. On huomattava, että useille viherverkon osille sijoittuu keskenään ristiriidassa olevia toiveita eikä kartan esitystapa ilmennä mielipiteiden saaman kannatuksen voimasuhteita. Sijaintitiedon tulkinnanvaraisuuden vuoksi esitystapa on yleispiirteinen eikä kaikkia mielipiteitä ole voitu paikantaa kartalle. Yksityiskohtaisempia ehdotuksia ja toiveita on tuotu esiin Yhteenveto ja kehittämissuosituksen –osiossa. Lisäksi osallisten näkemykset on dokumentoitu ja esitetty kattavasti KaOs-projektin ja kävelykierrosten tuloksista laadituissa erillisissä raporteissa.

Pispalan viherverkkotarkastelu

OSALLISTEN MIELIPITEITÄ VIHERVERKOSTA

- Säilytettävä rakentamattomana
- Kehitettävä yhteys
- Skemaattinen yhteistarve
- Pysäköinnin kehittämistarve
- Mahdollinen täydentäminen
 - palvelu
 - asuminen
 - palvelu, asuminen tai muu käyttötarkoituksen muutos

YHTEENVETO JA KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Alueen ympäristötekijöiden asettamat reunaehdot, maisemalliset ja kulttuuriset erityispiirteet sekä viherpalveluiden toimivuus on tärkeää huomioida viherverkkoa koskevassa maankäytön suunnittelussa. Nykytilanteen kartoittamisen ohella oleellista on tunnistaa eri osa-alueiden kehittämistarpeet ja potentiaali. On myös huomattava, että osalle viherverkkoa kohdistuu ristiriitaisia tavoitteita ja odotuksia, jolloin kannattaa tutkia tarkemmin näiden kohteiden vaihtoehtoisia kehittämismahdollisuuksia.

Oheisella synteesikartalla on esitetty ehdotus viherverkon tavoitetilasta viheralueittain Tampereen viheraluejärjestelmän mukaista jaottelua käyttäen. Ehdotuksessa on tarkistettu viheralueiden tyypit osa-alueiden toiminnallisia kehittämistarpeita ja maisemanhoitoa paremmin tukevaksi viherverkkoa koskevan selvitysaineiston perusteella. Myös arvokkaat alueet ja suojelualueet (tyypit 27 ja 28) on rajattu uudelleen luontoa ja kulttuuriympäristöä koskevien selvitysten perusteella. Lisäksi kartalla on tuotu esiin tärkeimmät toiminnalliset viheryhteydet ja näköalareitit sekä niiden kehittämistarpeet. Kehittämispisteiksi on merkitty viherverkon yhtenäisyyden, toiminnallisuuden, elämyksellisyyden tai matkailun kannalta potentiaalisiksi tai alueen yleisilmeen kannalta kriittisiksi havaittuja kohteita, joista monet toimivat alueen sisäisinä solmukohtina ja joihin myös usein kohdistuu monenlaisia, vastakkaisiakin kehittämistoiveita. Nämä kohteet ovat osin rakennettua ympäristöä, kuten viheryhteyksien kannalta keskeisesti sijoittuvaa, kaupunkikuvaltaan tai kevyenliikenteen turvallisuuden kannalta kohentamista kaipaavaa julkista tilaa.

Kehittämispisteitä ja -tarpeita koskeva tarkastelu on tehty perusteellisimmin I-vaiheen alueella. Aineisto täydentyy II- ja III-alueilla suunnittelun edetessä ja sidosryhmien tuottaman tiedon karttuessa.

Pispalan viherverkkotarkastelu

KEHITTÄMISSUOSITUKSET

- [6][14] Kehittämispisteet (numerointi viittaa tekstiin)
- Toiminnalliset viheryhteydet ja näköalareitit**
 - Kehitettävä yhteys / Yhteystarve
 - ↔ Toimiva yhteys
 - ⋯ Näköalareitti
- Viheralueiksi suositeltavat alueet**
 - Viherverkon tavoitetila viheralueittain (viheraluejärjestelmän mukainen numerointi)
 - 27 Suojelu- ja arvokkaat alueet viheralueilla (viheraluejärjestelmän mukainen määrittely)
 - 28
- Kehitettävät virkistys- ja matkailukohteet viherverkossa**
 - ▲ Näköalapaikka
 - 🏠 Uusi pienimuotoinen kaupallinen tai yhteisöllinen palvelu viherverkossa
 - ⬇ Muinaisjäännöskohde
- Tutkittavat alueet**
 - Mahdolliset käyttötarkoituksen muutokset

TAMPEREEN VIHERALUEJÄRJESTELMÄ		
PÄÄLUOKKA	Viheraluetyyppi	n:o
Virkistysaluejärjestelmä	YLEISET VIHERALUEET	
	Keskusuistoverkosto	K
	Kaupunkipuistot	1
	Keskustapuistot	2
	Erikoispuistot, -kohteet	3
	Korttelipuistot	4
	Kaupunginosapuistot	5
	Luonnonmukaiset lähivirkistysalueet	6
	Aluepuistot	7
	Muut lähivirkistysalueet, viherreitit	8
	Maiseman ja luonnonhoitoalueet	9
	Rannat, pienvesialueet	10
	Harjut, rinteet	11
Maisemapellot, -niityt	12	
Urheilu- ja virkistyspalvelujen alueet	13	
Urheilupuistot	14	
Urheilukentät ja liikunta-alueet	15	
Uimarannat	16	
Retkeily- ja ulkoilualueet	17	
Suojaviheralueet	18	
Liikenteen suojaviheralueet	19	
Muut suojaviheralueet	20	
Hulevesien käsittelyalueet	21	
MUUT VIHERALUEET	22	
Liikenneviheralueet	23	
Torit, aukiot, kävelykadut	24	
Katu- ja tieviheralueet	25	
Vesiliikenneviheralueet	26	
Erityisalueet	27	
Ryhmäpuutarha-alueet	28	
Leirintäalueet	29	
Hautausmaat	30	
Golfkentät	31	
Muut erityisalueet	32	
SUOJELUALUEET JA ARVOKKAAT ALUEET	33	
Luonnonsuojelualueet	34	
Natura-alueet	35	
Muut suojellut alueet	36	
Muut arvokkaat alueet	37	
MAA- JA METSÄTALOUSALUEET	38	
Julisten rakennusten pihat	39	
Liikelaistosten ja yritysten pihat	40	
Yksityiset pihat	41	

Kehittämispisteet

1. Pispalanharjun portti

Nykytila: Katualueiden jakamaa rinnemetsikköä ja pysäköintialuetta Lauri Viidan muistomerkin läheisyydessä. Asemakaavan varaukset pysäköintilaitokselle ja yleiselle rakennukselle toteutumatta.

Yleisilmeeltään jäsentymätön kokonaisuus, joka toimii Pispalan sisääntulomaisemana vanhalla kaupungin rajalla. Sijaitsee harjun laella, josta osittain kasvillisuuden sulkevat, merkittävät kaukonäkymät vesistöille.

Osallisten näkemyksiä: Pysäköinnin kehittämistarve (vieras- ja turistipysäköinti). Mahdollinen käyttötarkoituksen muutoskohde. Ehdotettu virkistystä ja matkailu

lua tukevia toimintoja (mm. näköalakahvila, opasteet, reittien kehittäminen). Etelä- ja pohjoispuoliset kasvulliset rinteet säilytettävä rakentamattomina. Viher- ja pysäköintialueiden maisema- ja kaupunkikuvallisia kehittämisehdotuksia (mm. siistiminen, näkymien avaus, viherrakentaminen, kalusteet).

Tavoitteet/reunaehdot selvitysaineiston perusteella: Viheryhteys säilytettävä. Lähiympäristön kiinteät muinaisjäänneet (vanhan raja-aidan jäänteet, rauhoitusluokka II) huomioitava. Kevyenliikenteen yhteyksiä ja polkuverkostoa kehitettävä. Maisema-/kaupunkikuvaa kohennettava.

Kehittämissuosituksia: Aluetta kehitetään kaupunkikuvallisesti laadukkaaksi, osittain rakennetuksi viheralueeksi (aukio/tori/pysäköinti) ja näköalapaikaksi. Pyritään luomaan edellytykset virkistystä ja matkailua tukeville palveluille. Viheryhteys säilytetään ja aluetta kehitetään kevyenliikenteen yhteyksien solmukohtana (mm. opastus eriluonteisille kehitettävillä reiteillä, kuten Pispalan näköala- ja kulttuurireiteillä sekä Pyynikin luontopolulle ja ulkoilu- ja kuntoilureiteille johtaville yhdysreiteille).

2. Pispalan portaiden pohjoispää / Rajaportin rinne

Nykytila: Pispalan portaisiin rajautuva, rakentumaton tontti, joka erittäin jyrkkää kasvullista pohjoisrinnettä sekä pysäköintialuetta. Ylemmältä pysäköintialueelta merkittävä kaukonäkymä Näsijärvelle. Etenkin alempi, asemakaavan katualueelle sijoittuva, pysäköintialue jäsentymätön. Pysäköintialueet palvelevat mm. viereisen Rajaportin saunan asiakkaita.

Osallisten näkemyksiä: Risteäviä näkemyksiä: mahdollinen täydennysrakentamiskohde, ehdotettu sekä asumista että palveluita (majoituspalvelut, ulkoilmateatteri, tori, leikkipaikka); toisaalta ehdotettu säilytettäväksi

rakentamattomana (puisto). Näköalan säilyttämistä pidetty tärkeänä. Alueen läpi kulkevan virkistysyhteyden kehittämistarve (harjun laelta Tikutehtaanpuistoon). Pysäköinnin kehittämistarve.

Tavoitteet/reunaehdot selvitysaineiston perusteella: Huomioitava sijainti kehitettävän näköalareitin varrella sekä osana Santalahden suuntaan kehitettävää toiminnallista viheryhteyttä. Maisema-/kaupunkikuvaa kohennettava. Huomioitava kohteen maisemarakenteellinen sijainti/luonne sekä keskeinen sijainti suhteessa virkistys- ja kulttuuripalveluihin.

Kehittämissuosituksia: Alueelle voidaan tutkia vaihtoehtoisia kehityssuuntia viheraluepainotteisesta rakentamispainotteiseen, huomioiden kuitenkin mm. matkailua ja virkistystä palvelevan pysäköinnin tarpeet sekä kevyenliikenteen yhteydet ja kehitystarpeet. Ratkaisussa turvataan näköalapaikan kehittämisen mahdollisuus Rinnekadun varrella. Maastorakenteen asettamiin haasteisiin ja mahdollisuuksiin kiinnitetään erityistä huomiota paitsi teknisissä ratkaisuissa myös kaupunkikuvan kannalta.

3. Pispalanharjun laki

Nykytila: Kaupungin omistama, tällä hetkellä vuokralla oleva, yleisten rakennusten korttelialueeksi kaavoitettu vanha asuinkiinteistö (Pispalanharju 32), joka inventoitu kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi; sekä rakennus että pihapiiri korkeimpaan arvoluokkaan (I). Tontilla lisäksi historiallisen ajan kiinteiksi muinaisjäänneiksi määriteltyjä, puolustusvarustuksiin liittyviä rakenteita (rauhonitusluokka II). Kohde sijoittuu Pispalanharjun laelle, virkistys- ja matkailun kannalta keskeisesti, vastapäätä Pyykkimettän näköala- ja leikkipaikkaa. Osa kulttuurihistoriallisesti arvokasta aluekokonaisuutta (arvoluokka II).

Osallisten näkemyksiä: Risteäviä näkemyksiä kohteen arvosta: ehdotettu rakennuksen säilyttämistä ja kunnostamista, toisaalta ehdotettu purkamista. Risteäviä näkemyksiä myös kohteen käyttötarkoituksesta: ehdotettu yleiseen käyttöön (mm. kahvila, museo, lasten/nuorten toiminta, turismi), toisaalta ehdotettu yksityiseen käyttöön (asuminen) ja yhteisöjen käyttöön (mm. kuntoutusasuminen, taiteilijaresidenssi).

Tavoitteet/reunaehdot selvitysaineiston perusteella: Kulttuuriympäristön arvot turvattava.

Kehittämissuosituksia: Alueelle voidaan tutkia vaihtoehtoisia käyttötarkoituksia kohteen arvot ja keskeinen sijainti huomioiden ja niitä mahdollisuuksien mukaan hyödyntäen. Pyritään luomaan edellytykset virkistystä/matkailua tukeville palveluille.

4. Tikkutehtaanpuisto / Ratakatu 5:n ympäristö

Nykytila: Itä-länsisuuntaisen toiminnallisen viheryhteyden ja pohjois-eteläsuuntaisen ekologisen yhteyden osana toimivaa puisto- ja liikennealuetta rata-alueen ja Pispalan valtatie välissä, lähellä Rajaportin sauna. Osa kulttuurihistoriallisesti arvokasta aluekokonaisuutta (arvoluokka II). Kohteessa vanha, kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi inventoitu rakennuspaikka; rakennus ja sitä ympäröivä pihapiiri korkeinta arvoluokkaa (I). Rakennus puoliksi katualueeksi kaavoitetulla alueella. Lisäksi kohteessa kiinteäksi muinaisjäännekseksi katsottu osa vanhaa raja-aitaa (rauhotusluokka II).

Osallisten näkemyksiä: Ehdotettu alueen säilyttämistä rakentamattomana ja toiminnallisten yhteyksien kehittämistä alueen kytkemiseksi Pispalan virkistysverk-

koon sekä radan ylittämiseksi Santalahden suuntaan. Ehdotettu myös kohteen kehittämistä asumiskäyttöön ja toisaalta palvelukäyttöön (matkailijakoti, korjausrakentamiskeskus, yhteisötila). Ehdotettu vanhojen hirsirakennusten siirtämisen mahdollistamista alueelle. Ratakatu 5 rakennusta on pääsääntöisesti pidetty kunnostamisen arvoisena.

Tavoitteet/reunaehdot selvitysaineiston perusteella: Kulttuuriympäristön arvot turvattava. Huomioitava radanvarren toiminnallinen viheryhteys, harjun poikisuuntainen ekologinen yhteys sekä kevyen liikenteen yhteystarve Pispalan portailta rautatien yli Santalahden suuntaan.

Kehittämissuosituks: Alueelle voidaan tutkia vaihtoehtoisia kehityssuuntia, huomioiden kulttuuriympäristön arvot sekä kohteen keskeinen sijainti toiminnallisessa ja ekologisessa viherverkossa. Ratkaisut suunnitellaan kohteen arvojen säilymistä tukeviksi ja mahdollisuuksien mukaan niitä hyödyntäviksi. Toiminnallinen viheryhteystarve alueen läpi ratkaistaan.

5. Ahjolan aukion ympäristö

Nykytila: Yhteisöllisten ja kaupallisten palveluiden keskittymä Pispalan valtatie erottamana Harmaan tukkitien puiston pohjoisena päätteenä, harjun lakitasanteella, Haulitornin läheisyydessä. Kaupunkikuvallisesti ja osittain myös toiminnallisesti jäsentymätöntä kortteli-, liikenne-, pysäköinti- aukio- ja puistoaluetta. Kulttuurihistoriallisesti arvokasta rakennuskantaa.

Osallisten näkemyksiä: Harmaan tukkitien puisto ehdotettu rakentamattomana säilytettäväksi. Muutoin alueelle ehdotettu kortteleiden täydennysrakentamista asumisella ja palveluilla sekä pysäköintialueiden kehittämistä (turistipysäköinti, kerroksiin maan alle, kaupunkipyörien teline). Toisaalta ehdotettu myös pysäköin-

ti- ja aukioalueiden käyttötarkoituksen muuttamista. Virkistysyhteyksien kehitystarpeita: parempi yhteys radan ali ja kohti Näsijärven rantaa. Järvinäkymien avaamista toivottu.

Tavoitteet/reunaehdot selvitysaineiston perusteella: Kaupunkikuvaa kohennettava. Huomioitava kohteen luonne toiminnallisena solmukohtana ja historiallisen tukkitien päätteenä. Huomioitava keskeinen sijainti viherverkossa, näköalareitin lähtöpisteenä sekä kehitettävänä toiminnallisen viheryhteyden osana (kevyenliikenteen yhteyksien sujuvuutta, turvallisuutta ja visuaalista jatkuvuutta parannettava).

Kehittämissuosituks: Toiminnallinen viheryhteystarve alueen läpi Santalahden suuntaan ratkaistaan. Kohteen visuaalista ja toiminnallista jäsentelyä parannetaan ja aluetta kehitetään maisema- ja kaupunkikuvallisesti laadukkaaksi paikalliseksi solmukohtaksi, jolta lähtö ja opastus näköala- ja kulttuurireiteille. Harmaan tukkitien länsipuoliselle pysäköintialueelle voidaan tutkia vaihtoehtoisia käyttötarkoituksia.

6. Pispalan kirkon ympäristö

Nykytila: Pispalan harjun lakitasanteella sijaitseva, vanhan maantielinjan ja Punasen tukkitien risteyskohta. Erämiehenkadulta, kirkon piha-alueelta ja Pöllipuistosta osittain kasvillisuuden sulkemia näkymiä Pyhä- ja Näsijärville. Kirkon piha-alue hiekka- ja asfalttikenttineen osin kaupunkikuvallisesti jäsentymätöntä. Virkistysalueeksi asemakaavoitettu Erämiehenpuistikko epävirallisessa pysäköintikäytössä. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita (rakennuksia ja pihapiirejä), Erämiehenkadun miljöö kulttuurihistoriallisesti arvokas kokonaisuus (arvoluokka II).

Osallisten näkemyksiä: Erämiehenpuistikon ympäristö sekä kirkon piha-alueen ja Pöllipuiston pohjoisosat eh-

dotettu rakentamattomana säilytettäväksi. Kirkon ympäristöön ehdotettu palveluiden kehittämistä (mm. markkinapaikka, leikkipaikka, oleskelupuisto, koirapuisto). Kevyenliikenteen kehittämistarpeita (reitit, radan alikulku). Ehdotettu kasvillisuuden valikoivaa harventamista sekä historiallisten arvojen tuomista esille (mm. opasteet).

Tavoitteet/reunaehdot selvitysaineiston perusteella: Huomioitava maisemarakenteellisesti merkittävä sijainti sekä sijainti näköalareitin varrella ja osana Santalahden suuntaan kehitettävää toiminnallista viheryhteyttä. Lähiympäristön kiinteät muinaisjäänneksöt (historiallinen tienjäänös ja tukkitien teollisuushistorialliset ra-

kenteet) ja muut kulttuuriympäristön arvot huomioitava. Maisema-/kaupunkikuvaa kohennettava.

Kehittämissuosituks: Toiminnallinen viheryhteystarve alueen läpi Santalahden suuntaan ratkaistaan. Aluetta kehitetään maisema- ja kaupunkikuvallisesti laadukkaaksi näköalareitin ja pohjois-eteläsuuntaisen virkistysyhteyden solmukohtaksi. Ratkaisut suunnitellaan lähiympäristön arvojen säilymistä tukeviksi ja mahdollisuuksien mukaan niitä hyödyntäviksi. Näköalapaikan sijoittamismahdollisuudet ja virkistyspalveluiden täydentämismahdollisuudet kirkon ympäristöön ja/tai Erämiehenpuistikkoon tutkitaan.

7. Pispalan torin, Markkinapuistikon ja Palaneen kirkon ympäristö

Nykytila: Viheraluetta, kaupunkikuvallisesti jäsentymätöntä pysäköintialuetta, teatterikäytössä oleva Y-kortteli sekä rakentumaton, osittain pysäköintikäytössä oleva, liiketontti Pispalan valtatie ja Koukkarinkadun kulmassa. Pispalan valtatie varsi kohteessa luokiteltu uuden ajan kiinteäksi muinaisjäänökseksi (vanha markkinapaikka). Palaneenkirkonpuistolla vanhana kirkon sijaintipaikkana kulttuurihistoriallista merkitystä. Palaneenkirkonpuistossa ja rakentumattomalla liiketontilla arvokasta kasvillisuutta. Kohteen kautta harjun poikkisuuntainen ekologinen yhteys. Sijainti keskeinen myös toiminnallisten viheryhteyksien kehittämistarpeisiin nähden.

Osallisten näkemyksiä: Markkinakadun ja Pispalan valtatie risteyksessä ehdotettu pysäköintialueen kehittämistä, palveluiden täydentämistä (mm. tori) sekä alueen yleisilmeen kohentamista ja järvinäkymän palauttamista. Liikenteen aiheuttamia häiriötekijöitä pidetty alueen käyttöä rajoittavina.

Tavoitteet/reunaehdot selvitysaineiston perusteella: Kohteen luonto- ja kulttuuriarvot turvattava. Viherverkon toiminnalliset kehitystarpeet sekä keskeinen sijainti ekologisessa viherverkossa huomioitava.

Kehittämissuosituks: Toiminnallinen viheryhteystarve alueen läpi ratkaistaan. Tutkitaan mahdollisuudet liittää rakentumaton liiketontti asemakaavoitetun viherverkon osaksi. Kohdetta kehitetään kaupunkikuvalliseksi ja toiminnalliseksi kokonaisuudeksi historiallinen viitekehys huomioiden.

8. Pispanaro

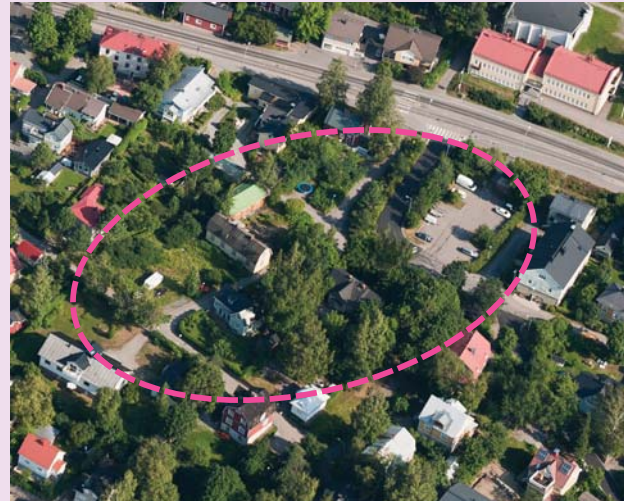
Nykytila: Tampereen viheraluejärjestelmässä muuksi lähivirkistysalueeksi luokiteltua puistomaista virkistysaluetta sekä liikennealuetta Pispalan etelärinteiden sisään-tulomaisemassa. Virkistysalueelta osittain sulkeutunut näkymä Pyhäjärvelle. Paikallisesti keskeisenä ajoväylänä toimivan liikennealueen kaupunkikuvaa ei kaikilta osin ilmennä tilan käyttötarkoitusta eikä julkisen ja yksityisen tilan välistä suhdetta.

Osallisten näkemyksiä: -

Tavoitteet/reunaehdot selvitysaineiston perusteella: Hyödynnetään kohteen maisemallinen, kaupunkirakenteellinen ja virkistysellinen potentiaali sekä parannetaan liikenneturvallisuutta.

Kehittämissuosituks: Kehitetään kohdetta sisääntuloaiheen muodostavaksi puisto- ja aukiokokonaisuudeksi. Kehitetään virkistysalueen oleskelupuistoa näköalapaikaksi ja tarkistetaan viheraluejärjestelmän mukainen viheraluetyyppi korttelipuistoksi. Jäsennetään liikennealuetta kaupunkikuvaa kohentavin, toiminnallisuutta ohjaavin ja ajonopeuksia laskevin visuaalisin keinoin.

9. Uittajankatu 10 ja Punasen tukkietien puiston pohjoinen pääte

Nykytila: Koillisosassa harjun poikkisuuntaisen viheryhteyden varrelle, punasen tukkietien puiston päähän, sijoittuva pysäköintikortteli (vanha yleisen saunan paikka), jolla kulttuurihistoriallista arvoa (arvoluokka I) vanhan tukkietien osana. Osa alueesta määritelty myös uuden ajan kiinteäksi muinaisjäänökseksi (rauhoiusluokka 2.) Lounaisosassa vanha, kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi inventoitu rakennuspaikka (Rimminkatu 6 / Uittajankatu 10), jolla olevat kaksi rakennusta ja niitä ympäröivä pihapiiri korkeinta arvoluokkaa (I).

Osallisten näkemyksiä: Pysäköintialuetta on toisaalta ehdotettu kehitettäväksi (turistipysäköinti) ja toisaalta mahdolliseksi käyttötarkoituksenmuutosalueeksi. Uittajankatu 10 kiinteistöä on ehdotettu palvelukäyttöön (päiväkoti, korjausrakentamiskeskus).

Tavoitteet/reunaehdot selvitysaineiston perusteella: Rakennuskulttuuriarvot ja historialliset arvot turvattava. Huomioitava etelä-pohjoissuuntaisen toiminnallisen viheryhteyden kehittämistarve.

Kehittämissuositukset: Alueelle voidaan tutkia vaihtoehtoisia kehityssuuntia alueen arvot ja viheryhteyden kehitystarve huomioiden. Ensisijaisesti tutkitaan korjausrakentamis- ja perinnepihakeskuksen sijoittamismahdollisuudet Uittajankatu 10 kiinteistölle. Ratkaisut suunnitellaan kohteen arvojen säilymistä tukeviksi ja mahdollisuuksien mukaan niitä hyödyntäviksi.

10. Torpanpuiston ympäristö

Nykytila: Virkistysaluetta ja siihen liittyvää kasvullista korttelialuetta sekä katualuetta. Toimii itä-länsisuuntaisena toiminnallisena viheryhteytenä, kevyenliikenteen reitti kulkee alueen itäreunalla yksityisen korttelialueen kautta. Hopankatu erottaa alueen eteläosaan päiväkotikortteliin rajoittuvan erittäin kapean (6-7m leveän) puistokaistaleen. Kohteen pohjoispuolella Pispalan ilmeeseen sopimaton, kaupunkikuvallisesti ja toiminnallisesti jäsentymätön sekä katutilanmuodostuksen kannalta ongelmallinen asuinkortteli.

Osallisten näkemyksiä: Ristiriitaisia näkemyksiä: Ehdotettu säilytettäväksi rakentamattomana (puisto, suojametsä), toisaalta ehdotettu täydennysrakentamista (asuminen). Virkistyskäyttöä koskevia kehittämisehdotuksia (leikkipaikka, reitin kunnostus, alueen siistiminen, kasvillisuuden harventaminen).

Tavoitteet/reunaehdot selvitysaineiston perusteella: Toiminnallinen viheryhteys kohteen kautta turvattava. Puustoinen vihervyöhyke pohjoispuolisen asuinkorttelin alapuolella säilytettävä maisemakuvallisista syistä, mikäli korttelia ei uudisteta.

Kehittämissuositukset: Alueelle voidaan tutkia vaihtoehtoisia kehityssuuntia viheraluepainotteisesta rakentamispainotteiseen. Mahdollinen rakentaminen on suositeltavaa suunnitella olevia kortteleita täydentäväksi/laajentavaksi siten että itä-länsisuuntainen viheryhteys säilyy ja virkistysalue muodostuu yhtenäiseksi. Kevyenliikenteen yhteys alueen läpi turvataan kaavalla.

11. Pispalan portaiden eteläpää / Selininkatu

Nykytila: Pispalan portaiden juurelle, palvelukeskittymän läheisyyteen sijoittuva, kiilamainen, yleisilmeeltään vihreä kokonaisuus, jonka länsipäässä rakentamaton, puustoinen yleisen rakennuksen tontti. Itäpää kaavoitettu Vallikadun ja Selininkadun yhdistäväksi leveäksi liikennealueeksi, jolla nykytilassa ajoratojen ohella jäsentymätöntä pysäköintiä, epävirallista viheraluetta sekä kortteleiden sisäistä kulkua palvelevia väyliä (huom. Jylhänkujan ja Vallikadun risteys). Kohde kaupunkikuvallisesti ja toiminnallisesti jäsentymätön, julkisen ja puolijulkisen tilan tunnistaminen vaikeaa. Vierisen palvelukeskittymän lähiympäristössä ei tällä hetkellä yleistä oleskelupuistoa tai leikkipaikkaa.

Osallisten näkemyksiä: Ehdotettu pysäköinnin kehittämistä (asukas- ja turistipysäköinti, jäsentely). Ehdotettu rakentamattoman tontin käyttötarkoituksen säilyttämistä (kehittäminen Y-käyttöön) ja toisaalta muutosta (mm. puisto, kuntopuisto, leikkipaikka, asuminen). Alueen ilmettä ja toiminnallisuutta koskevia kehittämisehdotuksia (mm. kasvillisuuden hoito, penkit, kulkuväylien selkeyttäminen).

Tavoitteet/reunaehdot selvitysaineiston perusteella: Huomioitava kohteen sijainti kevyenliikenteen verkostossa Pispalan portaiden jatkeena sekä Hopanpuiston toiminnallisen viheryhteyden ja palvelukeskittymän

yhdistäjänä. Toimintoja jäseneltävä ja kaupunkikuvaa kohennettava.

Kehittämissuositukset: Alueelle voidaan tutkia vaihtoehtoisia kehityssuuntia viheraluepainotteisesta rakentamispainotteiseen pysäköintitarve, olevien kortteleiden liikennöintitarpeet sekä kevyen liikenteen tarpeet samalla ratkaisten. Korttelipuiston (oleskelu/leikki/kuntoilu) sijoittamismahdollisuudet kohteeseen tutkitaan. Ratkaisut määritellään yhdessä kehittämispisteen 12 (Omenatarhan läntinen pääte / Ylä-Pispalan – Tahmelan solmukohta) kanssa.

12. Omenatarhan läntinen pääte / Ylä-Pispalan – Tahmelan solmukohta

Nykytila: Paikallinen solmukohta, jossa palveluita (mm. päivittäistavarakauppa, kahvila- ja ravintolapalveluita sekä yhdistystoiminnalla ylläpidettyjä palveluita) ja asumista. Asemakaavan aluevaraukset (A- ja Y-korttelit) eivät vastaa nykyistä käyttöä. Keskeisellä paikalla, Tahmelan viertotien ja Hirvikadun risteuksen länsipuolella, sijaitseva Y-kortteli pääosin rakentamaton ja katutiljöö sen kohdalla jäsentymätön (bussi- ja kirjastoautopysäkit ym.). Sijainti toiminnallisten viheryhteyksien risteyskohdassa, Omenatarhan päätteessä, viherverkon kannalta keskeinen. Selininkatu 3 kiinteistöllä on kulttuurihistoriallista arvoa (pihapiiri arvoluokkaa I, rakennukset arvoluokkia I-II)

Osallisten näkemyksiä: Kaupan lounaispuoleinen pääosin rakentamaton Y-kortteli ehdotettu säilytettäväksi rakentamattomana, toisaalta sitä on pidetty mahdollisena täydennyskohteena (asuminen, palvelut). Kaupan ja pubin yhteyteen ehdotettu lisärakentamista (liikeraennuksen korottaminen). Selininkatu 3 (Hirvikatu 5) kiinteistölle ehdotettu alueen palvelujen täydentämistä (kulttuuri).

Tavoitteet/reunaehdot selvitysaineiston perusteella: Toiminnalliset viheryhteydet sekä kaakko-luodesuuntainen yhteystarve alueen läpi huomioitava. Kaupunkikuvaa kohennettava.

Kehittämissuosituks: Kohteen kehittämisessä (kaupunkikuva, toiminnot) huomioidaan sen rooli paikallisena solmukohtana. Katutiljööä kehitetään toiminnalliset yhteydet ja yhteystarve huomioiden. Korttelialueiden kehittämismahdollisuudet tutkitaan kulttuuriympäristön arvot huomioiden. Pääosin rakentamattoman Y-korttelin suhteen voidaan tutkia vaihtoehtoisia kehityssuuntia rakentamispainotteisesta viheraluepainotteiseen. Ratkaisut määrittellään yhdessä kehittämispisteen 11 (Pispalan portaiden eteläpää / Selininkatu) kanssa.

13. Hautalaakso – Lorisevanpuisto - ryytimaat

Nykytila: Viherverkon ja virkistykseen kannalta keskeinen viheraluekokonaisuus Pyhäjärven rannalla. Lorisevanpuisto leikkipaikkoineen, kenttineen ja uimarantoinen kaupunginosapuistoa, jonka molemmiin puolin viheralue jatkuu rannassa maiseman- ja luonnonhoitoalueeksi luokitelluin viherreitein. Osa viheraluekokonaisuudesta (mm. Viikinsaarenkadun itäpuolinen palstaviljelyalue ja matonpesupaikka) tällä hetkellä muuhun käyttöön kaavoitettua (asemakaavan Y- ja U-varaukset, yleiskaavan AP-varaus). Uimarantaa lukuun ottamatta lähes koko rantaviiva varattu venepaikoiksi, joista osa tyhjillään.

Osallisten näkemyksiä: Rantapuistojen ja ryytimaiden toivottu säilyvän rakentamattomina. Toisaalta ryytimaita ja viheraluekokonaisuuden reunamien tyhjiä Y-tontteja ehdotettu osin myös rakentamiseen (pääasiallisesti asumiseen). Hautalaaksoon ja asemakaavoitettavan alueen itärajan tuntumaan, uittotunnelin rantaan, ehdotettu virkistyspalveluiden täydentämistä (sauna, avantouintisauna, uimalaituri, venevuokraamo, laivalaituri). Myös Tahmelanrantaan ehdotettu uimalaitureita. Matonpesupaikan pysäköintialuetta ehdotettu kehitettäväksi (turistipysäköinti). Rantareittiä ja yhteyksiä muuhun viherverkkoon toivottu kehitettäväksi (mm. rantareitin jatkaminen Pyynikin suuntaan, yhteyden muodostus Tahmelanniemestä Ansiokallion kautta Pyynikille sekä kytkeytymistarpeet Santalahteen ja Susikolunpuistoon - Pyykkimettään).

Tavoitteet/reunaehdot selvitysaineiston perusteella: Käyttötarkoituksen määrittelyssä sekä alueen suunnittelussa huomioitava elollisen luonnon arvot (ekologinen yhteys, hyönteistö, kasvillisuus, lepakot), elottoman luonnon rajoitukset (vesisuhteet & rakennettavuus) sekä kulttuuriympäristön reunaehdot (Tahmelan lähteen status kiinteänä muinaisjäännettönsä).

Kehittämissuosituks: Laajennetaan kaupunginosapuistoa länteen, turvaten kaavalla palstaviljelyalueen asema viherverkon osana. Kehitetään rantoja luonteeltaan ja ilmeeltään monipuolisemmiksi maiseman- ja luonnonhoidolliset tarpeet huomioiden, venepaikkoja tiivistäen/vähentäen. Tutkitaan mahdollisuudet yleisten/yhteisöllisten virkistyspalveluiden täydentämiseen (esim. venevuokraus, uimalaituri, sauna) ja reittien kehittämiseen. Alueen reunamilla voidaan paikoin tutkia vaihtoehtoisia käyttötarkoituksia, selvitysaineiston asettamat reunaehdot kuitenkin huomioiden.

Viheryhteyksien kehittämissuosituks

a. Rantareitti

- Hautalaakson kohtaa kehitetään, tutkitaan mahdollisuudet viedä reitti rannan kautta.
- Kulku Tahmelanrannasta Jalajakadulle turvataan.
- Tahmelanniemestä Pyynikin trikoolle ulottuvan rantavyöhykkeen toiminnallisuuden kehittämisehtoja tutkitaan luonto- ja maisema-arvot huomioiden (esim. rantapolku, jk+pp ponttoneilla?).

b. Omenatarha

- Reittiä jatketaan pyörätienä Torpankadulta itään, Tahmelan kentän eteläpuolelta.
- Reitin visuaalista jatkuvuutta parannetaan Tahmelan viertotien varrella kaupalta länteen kohti Tahmelan lähdeä.

d. Radanvarsi

- Viheryhteyden jatkuvuutta, toiminnallisuutta ja visuaalista ilmettä parannetaan.
- Reittiä jatketaan Haulipuistosta länteen Pöllipuiston, Otvapuistikon ja Pohjanmaantienkulman kautta Paasikiventielle ja siitä Niemenrantaan.
- Radan kevyenliikenteen alituksia parannetaan.

e. Tahmelan rannasta Santalahteen

(Tahmelan lähteen, Susikolonpuiston, Pispalan koulun, Pispalan valtatie ja Haulipuiston kautta)

- Santalahden osayleiskaavassa, Haulipuiston pohjoispuolella, on varaus rautatien ylittävälle kevyen liikenteen yhteydelle. Tutkitaan Näsijärven ja Pyhäjärven ranta-alueet yhdistävän viheryhteyden visuaalisia ja toiminnallisia kehittämismahdollisuuksia Harjunpääkadun yhteyteen sekä Pispalan valtatie ylityksen osalta.
- Tutkitaan Susikolonpuiston polkuverkoston kehittämismahdollisuudet.

f. Viljelypalstoilta Santalahteen

(Harmaan tukkitien puiston ja Ahjolan aukion kautta)

- Harmaan tukkitien puiston ja Ahjolan alikulun visuaalinen ja toiminnallinen jatkuvuus varmistetaan.
- Valtatie ja radan alitusten yleisilmettä kohennetaan.

g. Hautalaaksosta Santalahteen

(Punasen tukkitien ja Pispalan kirkon kautta)

- Yhteyden jatkuvuutta parannetaan Punasen tukkitien puistosta Pispalan valtatie yli kirkolle.
- Radan alikulun toiminnallisuutta parannetaan.
- Yhteyden kehittäminen otetaan osaksi kirkon ympäristön kehittämistä.

h. Ansiokallio

- Tutkitaan reittimahdollisuus Tahmelanniemestä Ansiokallion ja Luisupuiston kautta Pyynikin ulkoilualueelle (maasto edellyttää portaita tai köysirataa).

i. Tahmelanniemestä Pispalan portaiden kautta Santalahteen

- Ratkaistaan yhteystarve Pispalan portailta rautatien yli Santalahden suuntaan.

k. Uittotunneli

- Uittotunnelin viheryhteys yhdistetään radan varren yhteyteen Palaneenkirkonpuiston ja Koukkarinkadun osalta.
- Turvataan Pispalan valtatie risteyksessä olevan rakentamattoman liiketontin luonto- ja kulttuuriarvot sekä tutkitaan mahdollisuudet kehittää aluetta viherverkon osaksi.

- Kehittämisessä huomioidaan viheryhteyden toimiminen ekologisenä käytävänä.

Näkölareitit:

Kehitetään harjun lakialueille näkölareitteja, joiden varsilla tuodaan esille Pispalan historiasta ja kulttuuriympäristöstä kertovaa informaatiota sekä kiinnitetään erityistä huomiota merkittävimpien näkymäsektoreiden maisemanhoitoon.

Pispalan kirkon reitti

- Kehitetään näkölareitti Erämiehentien kautta kirkolle ja siitä esimerkiksi vanhaa tienlinjaa noudatellen.
- Tutkitaan näkölareitteiden toteuttamismahdollisuudet reitin varrella Erämiehenpuistikoon ja Pispalan kirkon ympäristöön.

Reitti Rinnekatu - Pispalan portaat - Provastinkatu

- Kehitetään reittikokonaisuutta osana Pispalanharjun portin matkailun kehittämistä.
- Tutkitaan näkölareitteiden toteuttamismahdollisuudet Pispalan portille sekä Pispalanportaiden ja Rinnekadun kulmaan.
- Kehitetään reittiosuudet Kiviaidanpuistikoon ja Harjunkulmaan.
- Tutkitaan levähdyspisteiden kehittämismahdollisuuksia Pispalan portaiden välitasanteille.

SANASTOA

Viheraluejärjestelmä

Maisema- ja kaupunkirakenteeseen pohjautuva viheralueiden ja –elementtien ekologinen, tilallinen ja toiminnallinen kokonaisuus (Panu, Jorma. 1998. Maisemarakenteen ja taajamarakenteen yhteensovittaminen. Suomen ympäristö 264. Sinari Oy, Helsinki). Tampereella viheralueet on luokiteltu käyttötarkoituksen, kaavamerkinnän, sijainnin, koon, luonnonolojen ja maiseman sekä hoitotavan perusteella 32 viheralueityppiin.

Viherverkko

Muodostuu viheralueista. Se jakaa kaupungin osakokonaisuuksiin ja kytkee sen kaupunkia ympäröiviin viheralueisiin. Viherverkko ja yksittäisten viheralueiden käyttötarkoitus määrittellään yleiskaavassa, osayleiskaavassa ja niiden pohjalta laadituissa asemakaavoissa. Synonyymina viheralueverkko.

Lähteet:

Huttunen, Pirkko (toim.). 2006. Tampereen viheralueohjelma 2005-2014. Tampereen kaupunki, Yhdyskuntapalvelut.

Viheryhteys

Viheralue, joka liittyy eri viheralueet toisiinsa sekä rakenteellisesti että visuaalisesti. Viheryhteys voi olla merkitykseltään ekologinen tai toiminnallinen tai molempien yhdistelmä. Ekologinen yhteys on suojeltavan lajin tai lajiston elinympäristöjä yhdistävä elinympäristökannas, jota pitkin lajien yksilöt voivat siirtyä populaatiosta toiseen (esim. joenvarret, puistot, pellonpientareet tai nauhamaiset metsäkaistaleet). Toiminnalliset yhteydet ovat konkreettisia, alueita yhdistäviä ulkoilureittejä, jalankulku- ja pyöräteitä.

Lähteet:

Antikainen, Uusitalo & Ventola. 1992. Viheralueiden käsitteistö. Ympäristöministeriö, kaavoitus- ja rakennusosasto. Selvitys 10. VAPK-kustannus, Helsinki.

Kuokkalan pohjois- ja itäosien viheralueselvitys. 2003. Jyväskylän viheraluejärjestelmä, raportti 1. Viheraluejärjestelmän kokeiluprosjekti. Jyväskylän kaupunki, LT-konsultit.

Maisema, maisemarakenne, luonnonmaisema, kulttuurimaisema, maisemakuva

Luonnontieteellisesti maisema tarkoittaa fyysisesti olemassa olevaa aluetta, jolla on tietty rakenne. Tällainen dynaaminen maisemarakenne käsittää myös maisemassa toimivat kulttuuri- ja luonnontekijät sekä niiden prosessit. Maisema onkin ympäristökokonaisuus, joka on geomorfologisen, ekologisen ja kulttuurihistoriallisen kehityksen tulos. Maisema toimii luonnonlakien mukaan ja on elävä, kehittyvä ja dynaaminen.

Maisemasuunnittelussa ja maantieteessä sekä maisemaa koskevassa toiminnassa maisema tarkoittaa maanpintaa siellä olevina kiinteinä ja irrallisina osineen ja myös yllä olevaa ilmaa todellisuudessa fyysisenä kokonaisuutena. Maisema koostuu eri aineksista ja rakentuu neljästä eri pääelementistä, joita ovat avovesi, kasvillisuus, maankamara sekä ihmisen muovaama tai valmis aine. Maisema toimii osittain luonnon lakien ja osittain ihmisten toiminnan vaikutuksen alaisena. Maisema voidaan jakaa luonnon- ja kulttuurimaisemaan. Täysin luonnon hallitseman maiseman ja ihmisen vaikutuksesta muokatun kulttuurimaiseman välillä on monia eri maiseman muotoja. Maisemassa rakennetut ja rakentamattomat osat muodostavat esteettisesti ja ekologisesti vuorovaikutteisen kokonaisuuden.

Yhdeltä merkitykseltään maisema on maanpinnan osa katsojille näkyvänä kokonaisuutena, näköalana, näkymänä. Se voi olla objektiivinen maisemakuva, johon ei sisälly arvostuksia. Tällöin maisema on pintojen heijastamaa valoa, joka muuttuu nopeasti esimerkiksi sääolojen mukaan tai hitaasti maiseman perusominaisuuksien muuttuessa. Maisemakuvalla tarkoitetaan ympäristön visuaalisia piirteitä. Se on maisemarakenteen optisesti havaittava ilmiasu eli maisematilan muodostama visuaalinen kokonaisuus. Koska maisemakuva muuttuu aikojen kuluessa ja sama maisema on erinäköinen vuosien kuluttua, ei katsojan muodostama näkemys ole koko totuus maisemasta. Maisemakuva onkin maiseman muutosprosessien jonkin vaiheen näkyvä ilmenemismuoto.

Lähteet:

Iisakkila, Leena. 1978. Perustietoa maisemaan vaikuttavista luonnontekijöistä. Otakustantamo, Espoo.

Havas, Paavo. (toim.) 1981. Suomen luonto 5: Asuttu maa. Kirjayhtymä, Helsinki.

Rautamäki, Maija. 1983. Maisemamaakunnat, maakunnallinen viheraluejärjestelmä. Teknillinen korkeakoulu, Arkkitehtiosasto. Otakustantamo, Espoo.

Rautamäki, Maija. 1989. Maisema rakentamisen perustana. Ympäristöministeriö. Valtion painatuskeskus, Helsinki.

Panu, Jorma. 1998. Maisemarakenteen ja taajamarakenteen yhteensovittaminen. Suomen ympäristö 264. Sinari Oy, Helsinki.

Kauko- ja lähimaisema

Kauko- lähimaisema määrittelevät maisemasuunnittelun mittakaavan ja tarkkuuden. Maiseman suunnittelussa etäisyys tai vauhti vaikuttaa yksityiskohtien huomaamiseen; kauas ei siis kannata sijoittaa pieniä yksityiskohtia. Maiseman ulkorajan eli näköpiirin etäisyyteen vaikuttavat mm.

havaintopaikan korkeus, mahdolliset näköesteet sekä maanpinnan korkokuva. Katselukorkeuden ollessa 1,5 metriä maiseman horisontti on 4,7 km etäisyydellä. Horisontti siirtyy kauemmaksi, mitä korkeammalta maisemaa katsotaan. Ihmisen kolmiulotteisen näkökyvyn on sanottu ulottuvan vain noin alle 100 metrin päähän. Tätä aluetta sanotaan lähimaisemaksi. Tällä alueella ihminen pystyy erottamaan mm. yksityiset esineet ja niiden keskinäiset suhteet, värit, muodot ja valolähteet. Kaukomaisema on katsojasta noin 200-300 metrin päässä ja ulottuu näköpiirin rajaan asti. Näköpiirin laajuuteen vaikuttavat mm. katsojan korkeusasema ja mahdolliset näköesteet. Kaukomaisemassa ihminen ei erota yksittäisiä esineitä, vaan ne sulautuvat maisemakokonaisuuksien yksityiskohdiksi tai niitä ei eroteta ollenkaan. Kaukomaisema nähdään toisiaan leikkaavina pintoina, joiden avulla etäisyyksien arviointi on mahdollista. Maisemassa kaukana olevat kohteet vaalenevat ja sinertyvät ilman ominaisuuksista johtuen. Lähi- ja kaukomaiseman välillä on siirtymävyöhyke, jonka rajat muuttuvat ulkoisten olosuhteiden mukaan. Rajan määrittäminen on vaikeaa.

Lähteet:

Iisakkila, Leena. 1978. Perustietoa maisemaan vaikuttavista luonnontekijöistä. Otakustantamo, Espoo.

Havas, Paavo. (toim.) 1981. Suomen luonto 5: Asuttu maa. Kirjayhtymä, Helsinki.

Selänteet ja laaksot

Selänne on alue, joka määritetään maastonmuodon, maaperän, vesisuhteiden ja kasvukyvyn eli boniteetin mukaan. Selänne on maastonmuotojen korkein osa, joka muodostuu kallioperästä ja sitä mahdollisesti peittävästä kitkamaista, moreenista, hiekasta tai sorasta. Selänteet ovat usein pohja-

veden pääasiallisia muodostumisalueita sekä pintavesien lähtöalueita ja vedenjakajia. Selänteiden ominaisuudet vaihtelevat riippuen maalajikoostumuksesta ja huuhtoutuneisuudesta. Huuhtoutuneisuus on karkein tapa luokitella selänteitä, selänteet voidaankin jakaa tarkemmin maaperän mukaan.

Kallioselänne on huuhtoutunut. Se on varsinkin lakialueiltaan pääosin avokallioista muodostuva, topografialtaan voimakkaasti kivilajien ominaisuuksien määräämä, yleensä hyvin pienipiirteinen ja vaihteleva. Jyrkät rinteet ovat tavallisia kallioselänteille. Kallioselänteen painanteissa esiintyy tavallisesti tiivistä pohjamoreenia ohuina kerroksina ja sen päälle saattaa olla kerrostunut rahkaturvetta. Painanteet keräävät jonkin verran vettä, joka painuu muutoin kalliovedeksi rakoja myöten. Selänteitä rajaavat yleensä murroslinjat ja niihin muodostuneet laaksot. Moreeniselänteet ovat laajempia ja loivempiä kuin kallioselänteet ja niiden rinteet ovat loivempia. Moreeniselänteet voivat olla merkittäviä pohjavedenmuodostusalueita. Rannikolla moreeniselänteet ovat voimakkaasti huuhtoutuneita ja niiden lakialueilla on usein kalliojaljastumia. Sisämaahan kuljettaessa huuhtoutuneisuus vähenee asteittain ja korkeimman rannan yläpuolella moreeniselänteiden tyyppi vaihtuu huuhtoutumattomiksi, vaaraselänteiksi. Harjuselänteet ovat glasifluvialisista eli jäätikköjokien muodostamista aineksista muodostuneita joko yhtenäisistä tai rinnakkaisista ja peräkkäisistä osista koostuvia selännejaksoja. Harjuselänteillä on jäätikköjokien määrittämä suunta, selvästi hahmottuva pitkulainen, kapea ja yleensä jyrkkärintainen muoto. Topografialtaan harjuselänteet ovat, deltatasanteita lukuun ottamatta, vaihtelevia ja jyrkkäpiirteisiä. Harjuilla on oma tyypillinen kasvillisuutensa, johon vaikuttaa karkea maalaji. Sa-

masta syystä harjuilla muodostuu myös runsaasti pohjavettä. Reunamuodostumista suurimmat eli Salpausselät ovat maamme voimakkaimmin hahmottuva, omaleimainen selännemuoto. Muita reunamuodostumia on mm. Jyväskylä, Joensuu ja Hämeen kangas. Reunamuodostumia on nimetty niille tyypillisen maankayttötapaansa ja miljöönsä vuoksi teollisiksi selänteiksi.

Laaksoja määritetään maastonmuotojen ja maaperän mukaan. Ne ovat topografian suhteellisesti alimpia osia. Maisema-alueilta on löydettävissä asutuksen sijoittumisen ja viljelymaan perusteella tietty korkeustaso, jonka alapuolelle laaksot rajautuvat. Laaksot voidaan jakaa syntyntavan/ominaispiirteiden mukaan myös tarkemmin.

Murroslaaksot ovat kallioperän murtumalinjaan ja laajempiin ruhjevyöhykkeisiin rapautumisen ja kulutuksen seurauksena syntyneitä laaksoja. Ne ovat yleensä kapeita ja pitkiä, selvärajaisia ja kalliojyrkänteet ovat niiden rinteillä tavallisia. Mannerjään kulkusuunnaisia murroslaaksoja on jää kuluttanut ja laajentanut, kun taas poikkisuuntaiset laaksot ovat jään vaikutuksesta madaltuneet ja täytyneet irtaimella maa-aineksella. Murtumalinjan pohjalla ehjä kallio pohja saattaa olla erittäin syvä, sillä murtumalinjan pohjalla on yleensä rikkonainen, ruhjoutuneen kallion muodostama louhikko. Murroslaaksoihin ei ole juurikaan kehittynyt kiinteää asutusta ja ne ovatkin toimineet läpikulkuväylinä ja ovat monesti vesistön osia. Tasankolaaksot ovat laajoja, hienojen sedimenttien täyttämiä ja tasoitettavia alueita. Ne on jo varhain otettu viljelyn ja pysyvän asutuksen käyttöön. Kylät ovat sijoittuneet tasankolaakson kumpareille. Jokilaaksot ovat yleensä pitkiä ja kapeahkoja. Ne ovat tyypillisiä rannikkomaakunnille. Alkulaaksot ovat ennen jääkautta syntyneitä laaksoja, jotka ovat jääkau-

den aikana ohjanneet jäämassan kulkua ja sulavesivirtoja sekä siten glasiaalisten ja glasifluvialisten muodostumien syntyä.

Lähteet:
lisakkila, Leena. 1978. Perustietoa maisemaan vaikuttavista luonnontekijöistä. Otakustantamo, Espoo.
Rautamäki, Maija. 1983. Maisemamaakunnat, maakunnallinen viheraluejärjestelmä. Teknillinen korkeakoulu, Arkkitehtiosasto. Otakustantamo, Espoo.

Miljöötyypit

Orgaaninen miljöötyyppi

Orgaaniselle miljöötyypille on ominaista voimakas maasto- ja luontosidonnaisuus, mikä on havaittavissa tyypillisesti agraariympäristössä, maaseutukylien rakenteessa. Kaupungeissa tätä tyyliä on keskiaikaisissa, säännöttömissä kaupunkimuodoissa, joissa rakennusten suuntaus, tieverkko sekä aukoiden ja tilojen muodostuminen oli ensisijaisesti topografiasta riippuvainen. Myös myöhempinä kausina on esiintynyt pyrkimystä palata orgaanisempaan tapaan, kuten kansallisromanttisella huvilarakennuskaudella (ihanteena oli kuitenkin metsäluonnon hallitsema erämaisema, eikä viljelymaisema.) Nykyisin ekokylät pyrkivät herättämään orgaanista miljöömuodostusta henkiin. Orgaaniselle rakenteelle tyypillisiä piirteitä:

- Yleissijoitus riippuu maisemaoloista, kuten suurmaiseman solmukohdat
- Rakennusten suuntaus ja teiden linjaus noudattelee maaston muotoja ja rinteiden kaltevuuksia
- Rakennusten massoittelu ja mitoitus on maaston ja muiden luonnonelementtien mittasuhteisiin sopeutuvaa

- Alueen potentiaalia hyväkseen käyttävä ja maisemarakennetta selkeyttävä viljely ja puutarhakulttuuri
- Maisemarakenteen osien arvojärjestyksen määrittämä hierarkia: arvot rakennukset (kirkko, pappila ja kartanot) hallitsevilla paikoilla ja solmukohdissa, ”isot talot” julkisivut komeasti suunnattuina kylänraitin varrella, rantarinteillä jne., torpat, mäkituvat ym. arvohierarkiassa alemmat rakennukset takarinteillä, selänteiden puolella ja takametsien tuntumassa
- Myös liikenneverkosto on hierarkkinen (polutivutiet-kylänraitti) sekä orgaanisesti maaston muotoja, maalajikuvioiden rajoja sekä maisematiolojen rajoja noudattava.

Hallinnollinen miljöötyyppi

Hallinnolliset miljöötyypit on synnytetty ja muotoiltu ”ulkopuolisella mahtikäskyllä”. Varhaisimpia ovat 1600-1700-luvuilla perustetut ruutukaavakaupungit. Myöhempiä ovat yksittäisiin toimintoihin, kuten kanaviin ja rautateihin liittyvät keskukset. Oma erityistyyppinsä on sotien jälkeinen pika-asutus- ja maanhankintalaeilla tuotettu pientaloasutus. Tämä tyyppi on syntyvaltaan hallinnollinen, mutta miljöönä muodostaa siirtymävaiheen orgaanisesta teolliseen ympäristönkäsittelyyn. Suomalaisessa kaupunkiperinteessä hallinnollisen tyyppin ruutukaupunki on määräävä. Sen tyypillisiä ominaisuuksia ovat:

- Yleissijoitus on vielä orgaaniseen tapaan valittu eli solmukohdassa ja luonnonedellytyksillään rikkaassa paikassa.
- Sisäinen jäsenitys on jäykkä ja kaavamainen.
- Vain vaikeimmat maastokohdat jätetty rakentamatta, muuten rakennettu ruutukaavan mukaan maastosta piittaamatta.

- Akselistot sekä niiden päätelementteina hallintoa korostavat rakennukset, kuten raati-huoneet ja koulut, ovat yleisiä.
- Hierarkia on yhteiskuntajärjestyksen mukainen. Hallintoa korostavat toiminnot kärjessä sekä kauppa ovat parhailla keskeisillä paikoilla, joita kuvastaa katuverkoston leveys ja päällystys.
- Maiseman kasvupotentiaalia käytetään hyväksi ruutukaavan mahdollisuuksien mukaan, jopa parannetaan kasvuoloja näillä alueilla (puistoissa).
- Erottuu ympäröivästä agraari- ja luontotyypeistä omaksi miljöötyyppikseen rakentamisen tiiviyden ja kaavamaisuuden takia. On kuitenkin alisteinen maiseman kokonaisrakenteelle rakenteensa mataluuden vuoksi.

(Maalta kaupunkiin töihin hakeutunut väestö rakensi asuntoja säännöstellyn kaupunkirakenteen ulkopuolelle, yleensä kukkuloiden rinteille ja lakialueille. Tämä muoto muistuttaa enemmän agraaria kuin urbaania asuintapaa.)

Teollinen miljöötyyppi

Teollinen miljöötyyppi on syntynyt inhimillisesti mittakaavasta irtautuvan rakentamistuotannon, kuten elementtirakentamisen, myötä. Luonteeltaan ei-teollisetkin toiminnot, kuten asuminen ja virkistys, pakotettiin teolliseen muottiin, jonka seurauksia pelkkä viheraluerakentaminen ei voi peittää. Teollisen miljöötyyppin kaupunkirakenne on etääntynyt luonnonelementeistä. Rakentaminen on paikallisista luonnonoloista ja maisemarakenteesta piittaamatonta, sillä kiinteistötekniiset seikat ovat määränneet rakentamisen sijoituksen ja suuntauksen. Teolliselle miljöötyyppille tunnusomaisia piirteitä ovat:

- Tontit ovat kaavamaisen samankokoisia ja rakennukset sijoittuvat niillä irralleen katulinjasta ja rajoista vastoin vanhaa tapaa.
- Rakennukset ovat samasta muotista, joten alueelle tulee teollinen ilme. Agraarista vivahdetta alueille tuovat pihaviljelmät ja hyötypuutarhat.
- Luonnosta on tullut kulissi, jonka ylläpitoon on kehitetty ohjauskeinoja.

Lähteet:

Rautamáki, Maija. 1983. Maisemamaakunnat, maakunnallinen viheraluejärjestelmä. Teknillinen korkeakoulu, Arkkitehtiosasto. Otakustantamo, Espoo.

Solmukohta

Solmukohta on useiden voimakkaiden maisematekijöiden leikkauspiste tai kohtauspaiikka. Esimerkiksi kulttuurihistoriallisten merkkirakennusten, kuten kirkot, sijaintipaikka tai harjun ja vesistön leikkauskohta.

Lähteet:

Rautamáki, Maija. 1983. Maisemamaakunnat, maakunnallinen viheraluejärjestelmä. Teknillinen korkeakoulu, Arkkitehtiosasto. Otakustantamo, Espoo.

Maamerkki

Maamerkki on sellainen näkyvä rakennelma, joka on havaittavissa esim. taajaman ulkopuolelta tai toisesta osasta taajamaa. Maamerkit saattavat olla hallitsevia maisemassa ja ne usein helpottavat liikkumista vieraassa ympäristössä jäsentäen maisemaa. Maamerkki voi olla myös pienemmällä alueella vaikuttavat merkki, kuten erikoinen puu tai rakennus tai muu vastaava poikkeama ympäristöstä. Maamerkit antavat maisemalle omaleimaisuutta.

Maamerkki voi olla myös jokin tavallinen esine tai rakennus, jos se on tärkeä ihmisen suunnistuksen kannalta. Tällaisesta maamerkistä esimerkkinä on mm. tuttu ovenkahva tai puistonpenkki.

Lähteet:

Kekkonen, Ahti & Kukkonen, Heikki. 1991. Taajama-kuva. VAPK-kustannus. Valtion painatuskeskus, Helsinki.

Tuovinen, Pentti. 1992. Ympäristökuva ja symboliikka: ympäristökuvan ja siihen liittyvien merkitysten analysointi-metodiikasta. Teknillinen korkeakoulu

LÄHTEET

Kantakaupungin ympäristö- ja maisemaselvitys.

Tampereen kaupungin suunnittelupalvelut. 2008.

KaOs analyysit.

EDGE arkkitehtuuri- ja kaupunkitutkimuslaboratorio, TTY. 2008.

Kevyenliikenteen reittitarkastelut keskustasta länteen, esiselvitys 16.2.2009.

Loppuraportti Pispalan-Tahmelan alueen hyönteisselvityksestä 2009-2010.

Tampereen hyönteistutkijain seura ry. 2010.

Pieni punainen kirja - Pispalan kulttuuriympäristöohjelma.

Pispalan asukasyhdistys ry. 2005.

Pirkanmaan arvokkaat harjualueet.

Pirkanmaan liitto. 2008.

Pispalan rakennustavat.

Arkkitehtitoimisto Hanna Lyytinen Ky. & Tampereen kaupungin kaavoitusyksikkö. 2005.

Pispalan Maisema.

Ma-arkkitehdit & Tampereen kaupungin kaavoitusyksikkö. 2005.

Pispalan selvitysaineisto.

Tampereen kaupungin Suunnittelupalvelut, 20.11.2007, tark.13.10.2008.

Pispalan lepakkokartoitus 2008.

Wermundsen Consulting Oy. 2008.

Pispalan lepakkokartoituksen tarkennus 2009.

Biologitoimisto Vihervaara Oy. 2009.

Pispalan – Tahmelan alueen rakennetun ympäristön inventointi 2008-2009.

Pirkanmaan maakuntamuseo. 2009.

Pispalan kehityspolut, vaihtoehtoisia tulevaisuuskuvia, luonnos 19.11.2008.

EDGE arkkitehtuuri- ja kaupunkitutkimuslaboratorio, TTY.

Pispalan kehityskuva, loppuraportti.

EDGE arkkitehtuuri- ja kaupunkitutkimuslaboratorio, TTY. 2009.

Pispalan kevätlähteiden kartoitus.

FCG Finnish Consulting Group Oy & Tampereen kaupunki. 2011.

Pispalan rakennustavat, Pispalan ja Tahmelan väliaikainen rakennustapaohje.

Arkkitehtitoimisto Hanna Lyytinen Oy & Tampereen kaupunki. 2010.

Pispalan kehityspolut, Vaihtoehtoisia tulevaisuuskuvia –luonnos.

EDGE arkkitehtuuri- ja kaupunkitutkimuslaboratorio, TTY. 2008.

Pispalan asemakaavavaiheiden 1 – 3 eliöstö- ja biotooppiselvitys.

Tampereen kaupunki, Kaupunkiympäristön kehittäminen, Maankäytön suunnittelu. 2011.

Pispalan asemakaavan uudistaminen, kaava-alueiden nro 8256 ja 8257 ohjatut kävelykierrokset 26.8.2008 – yhteenveto.

Tampereen kaupunki, Suunnittelupalvelut. 2009.

Pispalan asemakaavan uudistaminen, kaava-alueiden nro 8309 ja 8310 ohjatut kävelykierrokset 16.9.2010 – yhteenveto.

Tampereen kaupunki, Maankäytön suunnittelu. 2011.

Rakennettavuusselvitys, Pispalan ryytimaat.

Tampereen Infra & Geowork Oy. 2011.

Tampereen kantakaupungin rakennuskulttuuri 1998.

Tampereen kaupungin ympäristötoimi, kaavoitusyksikkö. 1998.

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt.

Museovirasto. 2009.

Ylä- ja Ala-Pispalan sekä Tahmelan arkeologinen inventointi.

Pirkanmaan maakuntamuseo. 2008.

MUUT LÄHTEET

BaltCICA Tampere –projektin aineistot.

GTK & Tampereen kaupunki. 2011.

Kaupungin Oracle-paikkatietoaineistot.

Ajantasa-asemakaava.

